

BIOGRAFIJA I BIBLIOGRAFIJA

Dr.sc. Husnija Hasanbegović, redovni profesor

BIOGRAFSKI PODACI

Husnija Hasanbegović, rođen je u Tuzli 1965 godine. *Diplomirao* je na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Tuzli 30.09.1998. godine, sa ocjenom deset (10). *Postdiplomski* studij upisao je na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu 1999. godine, a znanstveni stupanj *magistra znanosti*, stekao je 23.06.2003. godine, odbranom magistarskog rada pod naslovom: „Pretpostavke uspješne integracije gluhih radnika u čujuću radnu sredinu“. Znanstveni stupanj *doktora nauka*, stekao je na Univerzitetu u Tuzli, 13.03.2006. godine, odbranom doktorske disertacije pod naslovom: „Rehabilitacijski programi u jezičnom razvoju gluhih“. U periodu od 1998 do 2000. godine, radi kao rehabilitacijski audiolog u JZU Dom zdravlja Banovići. **Od 21.07. 2000.** godine, zaposlenik je na Univerzitetu u Tuzli i radi na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u *zvanju „asistent“, od 09. 02. 2004.* godine, *u zvanju „viši asistent“, od 2006.* godine, *u zvanju „docent“, od 22.06. 2011.* godine *u zvanju vanredni profesor*, a od 2017 godine u zvanju *redovni profesor*. 2013 godine imenovan je od strane Senata Univerziteta u Novom Sadu za gostujućeg profesora na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu. U izbornim periodima, bio je aktivni učesnik na mnogobrojnim naučnim i stručnim kongresima, simpozijima i seminarima u zemlji i inostranstvu. Završio je Internacionalnu školu iz oblasti rehabilitacije 2003. godine, u Norveškoj, na Univerzitetu u Oslu. Učesnik je u nekoliko projekata, od kojih je najznačajniji projekat u vezi sa kvalitetom inkluzivnog obrazovanja, u saradnji sa Univerzitetom u Bologni i međunarodni projekat „Razvoj prema inkluzivnoj školi: Praksa-Istraživanje-Razvoj kapaciteta - Univerzitet u Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju, Tuzli, Zagrebu i Oslu“. Realizirao je kao Voditelj naučne projekate "Projekti od značaja za Bosnu i Hercegovinu", pod naslovima: "Edukativni i socijalno-pravni položaj gluhih osoba u BiH"; "Softversko učilo za gluhe osnovce"; "Očuvanje kulturoloških faktora gluhe populacije u Bosni i Hercegovini"; „Unaprijeđenje evaluacije u profesionalnoj orijentaciji i osposobljavanju gluhih učenika u Bosni i Hercegovini“. U nastavnom procesu, na dodiplomskom studiju, izvodi nastavu na predmetima: Uvod u rehabilitacijsku audiologiju, Sistemi komunikacije, Neverbalna komunikacija, Rehabilitacija slušanja i govora, programiranje rehabilitacije, Metodika rada sa slušno oštećenim licima, a na postdiplomskom studiju, izvodi nastavu iz Metodologije naučno-istraživačkog rada. U naučno-istraživačkom radu, bavi se problemima osoba s oštećenim sluhom, posebno problemima njihove edukacije s akcentom na jezički razvoj i drugim oblicima komunikacije sa okolinom. Autor je i koautor više naučnih radova iz oblasti rehabilitacijske audiologije. Autor je Paradigmatično-pragmatične metode u govorno-jezičkoj rehabilitaciji; autor je programiranog hirološkog, daktilološkog i alfabetskog računarskog pisma za gluhe i software-a za govornu i jezičku edukaciju i rehabilitaciju logopata i slušno oštećenih lica. Autor je univerzitetskih udžbenika: "Uvod u rehabilitaciju slušanja i govora"; "Uvod u rehabilitacijsku audiologiju"; "Sistemi komunikacije u edukacijskoj rehabilitaciji". Autor je knjige "Bilingvalni pojmovnik". Autor je knjige "Osnovi naučnog istraživanja". Koautor je knjige „Rječnik za gluhe“ i koautor je knjiga duhovne edukacije gluhih i slijepih osoba pod nazivom: „Ilmihal za gluhe“ i „Ilmihal za slijepe“.

Mentorisao je kandidatima kroz diplomske, magistarske radove i doktorske disertacije.

Diplomski radovi:

"Uticaj oštećenja sluha na razvoj ličnosti"; "Značaj institucionalne rehabilitacije gluhe djece, programska konceptualizacija i ciljevi"; "Psihološke osnove čitanja govora sa usta"; "Razvoj mišljenja i motivacije kod gluhih osoba"; "Primjena verbotonalnog sistema u rehabilitaciji slušanja i govora djece u razvojnom periodu"; "Psihosocijalni i emocionalni poremećaji kod nagluhe djece".

Magistarski radovi:

"Glupi između oralizma i znakovnog jezika"; „Teorijske i praktične osnove za formiranje bosanskog znakovnog jezika“; „Uloga znakovnog jezika u funkciji prevazilaženja socijalno-komunikacijskih barijera“; „Povezanost edukacijskog i društvenog statusa osoba oštećenog sluha na području Bosne i Hercegovine“; "Procjena motorike i motoričkih vještina kod gluhe djece"; "Profesionalna orijentacija gluhih u Bosni i Hercegovini"; "Komparativna analiza pisanog oblika izražavanja djece sa govorno-jezičkim smetnjama i slušno oštećene djece"; "Kognitivna spaciocepcija gluhe djece", "Strukturalne inverzije u elektronskoj komunikaciji gluhe djece", "Kvalitativne karakteristike upotrebne valjanosti slušnih aparata kod nagluhih osoba u Brčko distriktu"; "Povezanost intenziteta buke gradskih naselja sa frekvencijom i slušnim statusom korisnika slušnih pomagala".

Doktorske disertacije:

"Dijagnostički programi u rehabilitaciji slušanja i govora"; "Edukacijska evaluacija u tretmanu gluhe djece"; "Sadržajno razumijevanje pisanog oblika komunikacije gluhe djece".

Objavio je 49 naučnih radova i 9 knjiga.

NAUČNI I STRUČNI RAD DO IZBORA U ZVANJE DOCENT

Objavljene knjige

1. Kasumović A, **Hasanbegović H.** Rječnik za gluhe, JU Narodna i Univerzitetska biblioteka "Derviš Sušić", Tuzla, 2002.
2. Kasumović A, **Hasanbegović H.** Ilmihal za gluhe, „OFF-SET“ Tuzla, 2005.
3. Kasumović A, **Hasanbegović H.** Ilmihal za slijepe, „Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu“, Sarajevo, 2006.

Objavljeni naučni i stručni radovi

1. **Hasanbegović H.** (2000) Značaj surdološkog tretmana u pružanju pomoći roditeljima u promjeni ličnosti i osposobljavanju za psihološki prihvatanje njihove djece s oštećenjem sluha, "Naša škola" br. 14.
2. **Hasanbegović H.** (2001) Godina iskustva rada ambulante za rehabilitaciju slušanja i govora pri JZU Dom zdravlja Banovići, "Defektologija" br. 6.
3. **Hasanbegović H.** (2002) Primjena multivarijantnih metoda istraživanja u defektologiji, "Defektologija" br. 7.

4. Kasumović A, **Hasanbegović H.** (2002) Achus, "Mostovi"-magazin za tematiku gluhih i nagluhih, br. 8.
5. **Hasanbegović H,** Huremović A, Mahmutović E. (2003) Neki aspekti dijagnostike i rehabilitacije slušno oštećene djece prije i poslije ugradnje kohlearnog implantata, "Mostovi" br. 10.
6. **Hasanbegović H.** (2003) Uticaj oralno-glasovne komunikacije na radnu integraciju gluhih radnika u radne sredine čujućih, "Defektologija" br. 8.
7. **Hasanbegović H,** Bećirović E, Brekalo-Lazarević S. (2003) Uticaj slušnog gubitka na socijalizaciju i radnu sposobnost, Zbornik radova „Medicina rada u Evropi“, 1 Kongres Medicine rada BiH: 289.
8. Kurtagić I, **Hasanbegović H.** (2004) Osnovne metodološke pretpostavke znanstvenog istraživanja u rehabilitacijskim znanostima posmatrano kroz etape istraživačkog rada, "Defektologija" br. 9-10: 25-27.
9. Kurtagić I. **Hasanbegović H.** (2004) Procesi učenja govora i jezika kod gluhih u postoperativnoj rehabilitaciji, "Defektologija" br. 11: 15-20
10. **Hasanbegović H,** Mahmutović E. (2004) Simpraktička struktura riječi kao ishodište semantičkog doživljaja u očitavanju govora i učenju jezika kod gluhih i nagluhih, "Defektologija" br. 11: 39-45.
11. **Hasanbegović H.** (2004) Ručna abeceda kao pomoć u razumijevanju jezika kod gluhih, "Defektologija" br. 12: 89-92
12. Kasumović A, **Hasanbegović H.** (2005) Programirano pismo kao podrška jezičkom razvoju gluhih, Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Tuzli, br. 06: 115-120.
13. Kasumović A, **Hasanbegović H,** Mahmutović E. (2005) Korelacija tretmana semantičkom funkcijom riječi u jezičkom razvoju gluhih, Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Tuzli, br.06. 109-114.
14. Kasumović A, **Hasanbegović H.** (2005) Značaj hirologije i daktilologije u semantičkoj funkciji riječi, Zbornik radova Simpozijuma sa međunarodnim učešćem „Interdisciplinarni aspekti“ Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
15. Kasumović A, **Hasanbegović H.** (2005) Pristup u učenju jezika kod gluhih ACHUS programom, Časopis za kulturu bosanskoga književnoga jezika, br.4: 161-167.
16. Kurtagić I, **Hasanbegović H,** Salkić N. (2006) Neuropsihološki osvrt na govorno-jezični razvoj gluhe djece, Defektologija, br. 9 (2): 265-269.

Aktivno sudjelovanje na naučnim i stručnim skupovima

1. 6. Europski simpozij za rehabilitaciju djece sa kohlearnim implantatom, 23 i 24 maja 2002.godine, Zagreb.
2. 6. znanstveni skup "Istraživanja u edukacijsko-rehabilitacijskim znanostima", 23 do 25 listopada 2002. godine, Zagreb.
3. Seminar “MED-EL COMBI 40 FITTING SEMINAR” 14.6.2002. godine, Tuzla.
4. 1. Kongres medicine rada BiH s međunarodnim sudjelovanjem "Medicina rada u Evropi", 22 do 25 maja 2003. godine, Tuzla.
5. 2. Naučni skup sa međunarodnim učešćem "Socioemocionalni rast i razvoj strategija učenja", 24 do 25 februara 2003. godine, Tuzla.

6. Internacionalna škola 2003. godine u Norveškoj, Univerzitet u Oslu.
7. Simpozij "Umjetna pužnica-iskustva i rezultati", 30 i 31. svibnja 2003. godine, Zagreb.
8. Simpozij "Interdisciplinarni aspekti u edukaciji i rehabilitaciji" 25-26 decembra 2004. godine, Tuzla.
9. Konferencija "Međusobne interakcije i učenje u školi za sve razredna proučavanja i inovacije u pravcu inkluzije" 19-20. novembar 2004. godine, Sarajevo.
10. Seminar "Edukacija gluhih i studenata oštećenog sluha" 16.7.2004. godine, Sarajevo. (UMCOR-United Methodist Committee on Relief).

NAUČNI I STRUČNI RAD OD IZBORA U ZVANJE DOCENT

OBJAVLJENE KNJIGE, UNIVERZITETSKI UDŽBENICI I PUBLIKACIJE

1. **Hasanbegović H.** Uvod u rehabilitaciju slušanja i govora, OFF-SET Tuzla, 2009. (Odlukom Senata Univerziteta u Tuzli broj 03-8105-9.1/08 ova je knjiga prihvaćena kao **univerzitetski udžbenik**).
Recezeni: Prof.dr. Nevzeta Salihović, Prof.dr. Fuad Brkić, Doc.dr. Marica Iličković (Univerzitet u Tuzli) i Prof.dr. Jasmina Kovačević (Univerzitet u Beogradu).
 (U ovom udžbeniku su pored općih znanstvenih, teorijskih i praktičnih zakonomjernosti, vezanih za nastavni predmet Rehabilitacija slušanja i govora, opisane anatomske i fiziološke osnove slušnog organa i govornih organa, te bitne karakteristike oštećenja sluha, načini komunikacije, edukacije i rehabilitacije u odnosu na opće karakteristike slušno oštećenih osoba. Opisana je komunikacija gluhih i nagluhih kao determinanta rehabilitacije, rehabilitacija slušanja kao determinanta učenja govora i jezika, govor i jezik kao determinanta komunikacije i govorno-jezička edukacija kao determinanta rehabilitacije. Istaknut je značaj programiranja u rehabilitaciji slušanja i govora, a opisana je i nova, paradigmatično-pragmatična metoda u govorno-jezičkoj rehabilitaciji gluhih i teško nagluhih osoba. Sa znanstvenog aspekta, programiranje dinamičkih rehabilitacijskih sadržaja, ima ili može imati određeni izravni znanstveni doprinos u psihološkom razvoju gluhe i teško nagluhe populacije. Razvojem gluhe osobe, otvara se mogućnost regulacije odnosa na relaciji gluha osoba-društvo i obrnuto. Rezultati istraživanja o upotrebi programiranih dinamičkih rehabilitacijskih sadržaja su pokazali značajna pomaknuća na poboljšanju jezičke kompetencije i kvalitete u komunikaciji gluhih i teško nagluhih osoba sa čujućim svijetom, a dinamički metodski pristupi u govorno-jezičkoj edukaciji gluhe i nagluhe djece, omogućavaju lakše učenje svih sastavnica govora i jezika, u prvom redu fonologije i morfologije, a zatim semantike, sintakse i gramatike jezika čujuće zajednice. U cilju uvođenja efikasnijih, za gluhe i nagluhe učenike lakših načina usvajanja govorno-jezičkih znanja i vještina, autor nameće potrebu za uvođenjem "pisma za gluhe", koje kao sredstvo komunikacije služi gluhima i teško nagluhima u njihovoj međusobnoj komunikaciji, te može pomoći u ovladavanju govorno-jezičkim kodom zajednice u kojoj žive).

2. **Hasanbegović H**, Mahmutović E. Uvod u rehabilitacijsku audiologiju, OFF-SET Tuzla, 2010. (Odlukom Senata Univerziteta u Tuzli broj 03-281-8.2/10 ova je knjiga prihvaćena kao **univerzitetski udžbenik**).

Recezeni: Prof.dr. Jasmina Kovačević (Univerzitet u Beogradu) i Prof.dr. Fuad Brkić (Univerzitet u Tuzli).

(Knjiga „Uvod u rehabilitacijsku audiologiju“ pruža mogućnost usvajanja osnovnih znanja o vrlo širokom djelovanju u struci koja artikulira rad sa osobama oštećenog sluha. Neophodna je studentima Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, logopedima i audiorehabilitatorima, ali knjiga može biti i informator stručnjacima drugih usmjerenja, koji imaju određene vrste kontakta sa osobama s oštećenim sluhom (ljekarima, psiholozima, nastavnicima i sl.), te može poslužiti kao podsjetnik za stručnjake u praksi. Također, može služiti i kao priručnik roditeljima koji imaju djecu s oštećenim sluhom, kako bi lakše razumjeli stanje u kojem se našlo njihovo dijete, te na taj način pristupili pronalaženju puteva za prilagođavanje, kako djeteta tako i cijele porodice, tom stanju. Knjiga je napisana u osam poglavlja. Prvo poglavlje objašnjava stručnu disciplinu kroz predmet i njeno djelovanje.

Drugo poglavlje artikuliše anatomiju i fiziologiju slušnog organa, koja je opisana na jednostavan i nemedicinski način. U trećem poglavlju su opisana oštećenja sluha i njihove posljedice. Četvrto poglavlje se bavi osnovama dijagnostičkih procedura koje je podijeljeno na dva dijela, u kojima su, u prvom dijelu, navedene procjene stanja čujenja i slušanja, procjene govornog i jezičkog statusa i drugih oblika komunikacije, a u drugom, procjene osnovnih psiholoških karakteristika. Peto poglavlje opisuje slušna pomagala i njihovu primjenu. Šesto poglavlje objašnjava govor i jezik kao sredstvo komunikacije koje se preferira u rehabilitaciji, te jezičke zakonomjernosti koje vladaju u radu sa slušno oštećenom populacijom. Sedmo poglavlje opisuje tretmanske postupke, a osmo poglavlje daje značaj porodici djeteta s oštećenim sluhom, te objašnjava njenu ulogu u rehabilitaciji i socijalizaciji).

Originalni naučni radovi u indeksiranim časopisima

1. **Hasanbegović H**, Sinanović O. (2007) Neurolingvistička komparacija vizuoprostorno – dinamičkog i standardnog pristupa učenju maternjeg jezika kod gluhih učenika, Acta Medica Saliniana, 36 (2): 147-152.

(U radu je dat značaj vizuospacijalnom-dinamičkom pristupu u edukaciji govora i jezika kod gluhe djece, kroz neurolingvistički aspekt u razumijevanju jezičkih sastavnica čujuće zajednice. Opisan je model učenja kroz dubinske i površinske sintaksičke strukture koja je osnov za izgradnju govora i jezika, kako kod čujuće tako i kod gluhe djece, čija je inteligencija temeljena na dosad još nepoznatoj strukturi. U radu je korišten vizuospacijalni pristup u edukaciji određenih jezičkih elemenata, a zatim testiranja istih kroz interpretaciju strip priče, na reprezentativnom uzorku od 66 ispitanika gluhe djece. Za analizu promjena do kojih je došlo pod uticajem programa, korištena je multivarijatna analiza varijanse. Rezultati postignuća između eksperimentalne i kontrolne grupe u finalnom mjerenju, nakon provedenog programa, ukazuju da postoje značajna raspršenja varijabiliteta u prostoru primijenjenih varijabli.

Razlike između grupa su statistički značajne, na nivou značajnosti od $p=0,00$ što ukazuje da su ispitanici iz uzorka koji su podvrgnuti eksperimentalnom programu bili bolji u jezičkom izražavanju, sa više usvojenih novih pojmova i manjim pogreškama u organizaciji leksičkih znanja. Gluhi učenici koji su podvrgnuti vizuospacijalnim programskim sadržajima imaju bolji jezički razvoj. Može se zaključiti da treba primjenjivati ovaj pristup, na osnovu kojega dolazi do osavremenjavanja i boljeg učenja, kao i transfera naučenog).

2. Mahmutović Dž, **Hasanbegović H.** (2007) Organizacija postpenalne pomoći u Federaciji BiH i očekivanja osuđenica nakon izdržavanja kazne, Defektologija br. 13 (2): 197-202.

(U radu je prikazana struktura institucionalne postpenalne rehabilitacije sa naznakom na posljedice koje kazna zatvora ostavlja na psiho-socijalne dimenzije osuđenica u toku izdržavanja kazne, te su naučno analizirani oblici postpenalne pomoći i njihovo zakonsko regulisanje u Federaciji BiH).

Kroz primijenjenu metodologiju istraživanja utvrđeni su stavovi očekivanja osuđenica prema postpenalnoj pomoći nakon izdržavanja kazne, čime je ostvaren postavljeni cilj ovog istraživanja. Rezultati istraživanja pokazuju da su se osuđenice u većem procentu ponuđenih odgovora izjašnjavale da bi se društvo trebalo više brinuti o osuđenicama nakon odslužene kazne, te da u tom smislu imaju velika očekivanja, da ne iskazuju strah ili bojazan od slobode, ali takođe misle da se osoblje malo angažuje preko socijalnih službi za opšti i bolji prihvat osuđenika nakon izlaska iz zatvora. U procjeni o očekivanjima osuđenica nakon izlaska iz penalne institucije korištena je neparametrijska metoda Hi-kvadrat testa, gdje su se očekivane frekvencije metodološki uporedile sa dobijenim frekvencijama u cilju testiranja pretpostavke, da osuđenice imaju pozitivno mišljenje kada je u pitanju postpenalna pomoć od strane nadležnih organa. Hi-kvadrat testom uočene su statistički značajne razlike između opaženih i teorijskih frekvencija, na osnovu čega se može tvrditi, da osuđenice nemaju pozitivan stav o postpenalnoj pomoći u Federaciji BiH).

3. **Hasanbegović H,** Kovačević J. (2007) Odnos prema institucionalnoj edukaciji i rehabilitaciji dece oštećenog sluha i opštim tendencijama prema integraciji u sistem redovnog vaspitanja i obrazovanja, Beogradska defektološka škola, Društvo defektologa Srbije, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju br. 3. 1-15.

(U radu su prikazani rezultati istraživanja opšteg odnosa stručnjaka koji se bave edukacijom i rehabilitacijom gluhe djece, prema značaju institucionalne rehabilitacije i određenih edukativnih tendencija u pravcu integrativne škole, a s obzirom na sve veći broj ugrađenih kohlearnih implantata. Korišten je mjerni instrument skale procjene Likertovog tipa, čije su metrijske karakteristike uzorka varijabli provjerene Rtt-postupkom, a koje su pokazale vrlo visoke koeficijente pouzdanosti. Ispitano je 34 stručnjaka koji rade u kliničko-rehabilitacijskoj praksi (domovi zdravlja, bolnice) i edukacijsko-rehabilitacijskoj praksi (centri i škole za gluhe).

Rezultati istraživanja ukazuju da stručnjaci daju veoma veliki značaj institucionalnoj rehabilitaciji, da postoje određene dileme kod svih ispitanika, ali i razlike između dva subuzorka ispitanika na nivou statističke značajnosti od $P=0,00$).

4. **Hasanbegović H.** (2008) Odnosi između verbalnog i neverbalnog komuniciranja kod gluhe dece, Beogradska defektološka škola, Društvo defektologa Srbije, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju br. 1. 33-43.

(Kod gluhe djece preovladava neverbalni oblik komunikacije, a verbalni upotrebljavaju samo u onim slučajevima kada su primorani komunicirati sa čujućim svijetom. U istraživanju je korišteno testiranje verbalnih i neverbalnih iskaza kod gluhe djece kroz prepoznavanje i imenovanje pojmova u određenim rečenicama. Test je modificiran kroz prilagođenu situaciju za ovo ispitivanje, putem verbalnog i neverbalnog iskaza, a rezultati istraživanja ukazuju, da gluha djeca, bez obzira na neprekidno verbalno educiranje, ne pokazuju odgovornost prema tom načinu komunikacije, preferirajući neverbalni iskaz u komunikaciji.

Ova tvrdnja je ustanovljena na razini vjerovatnoće od 95% , te da postoje razlike u prepoznavanju i imenovanju verbalno i neverbalno iskazanih pojmova na razini statističke značajnosti od $P= 0,00$.

Također je ustanovljeno, da postoji i određena povezanost između rezultata prepoznavanja i imenovanja određenih pojmova iskazanih verbalnim i neverbalnim ispitivanjem).

5. **Hasanbegović H,** Mahmutović E, Salkić N. (2008) Competences of experts in Integrative Processes of Deaf Children, The Journal of International Social Research, Cureent Issue (Volume: 1 Issue: 5 Fall 2008) Ordu / Turkey.

(Znakovni jezik može se koristiti u realizaciji obrazovnih sadržaja u obrazovnom procesu, kao samostalni jezik ili kao dodatak, u zavisu od tipa komunikacije koji se preferira djeca. Poznavajući teorijske smjernice, metodičan pristup, poznavanje jezika i pozitivan odnos prema njegovoj upotrebi nastavnika, djece i osoblja je važno za uspjeh obrazovnog procesa i socijalizacije gluhe i nagluhe djece. Za otkrivanje kompetentnosti stručnjaka u redovnim i specijalnim školama u procesu obrazovanja i socijalne integracije gluhe djece postavljena je hipoteza o prisustvu statistički značajne razlike između nastavnika u redovnim i specijalnim školama za gluhu djecu te je sastavljen upitnik o kompetentnosti i odnosu na komunikaciju i integraciju gluhe djece. Uzorak se sastojao od stručnjaka koji direktno rade sa gluhom djecom ($N = 91$). Uzorak je podijeljen na dva pod uzoraka. Jedan pod uzorak je sastojao od nastavnika u posebnim ustanovama za obrazovanje i rehabilitaciju gluhe djece s oštećenim sluhom ($n = 57$), a drugi uzorak, redovnih nastavnika ($n = 34$). Za potrebe istraživanja izrađena su mjerila koja se sastoji od 23 definisane izjave - varijable, koji ispituju teorijsko znanje, praksa iskustvo i odnos prema znakovnom jeziku stručnjaka koji rade s djecom oštećenog sluha. Rezultati mjerenja, testirani su Likertovom skalom, koja se sastoji od 5 kategorija (potpuno se slažem, uglavnom slažem, ne mogu se odlučiti, uglavnom se ne slažem i u potpunosti se ne slažem).

Za važnost konsolidacije razlika procijenjenih testiranih uzoraka učinjena je kanonička diskriminativna analiza u latentnom prostoru varijabli. Statistički značaj razlika između pod uzoraka testiranih u ovom radu je urađeno na nivou 0, 01. Stručnjaci iz posebnih ustanova za obrazovanje djece s oštećenjem sluha, sa svojim obrazovnim profil bazama, naučinima saznanja, njihovo radno iskustvo i svakodnevne interakcije sa ovom djecom, pokazuju bolje sposobnosti i teorijska znanja o znakovnom jeziku. Na osnovu rezultata istraživanja izveden je zaključak: Za uspješnu socijalizaciju gluhih najvažnija stvar je primanje znakovno-oralne (Bilinguals) kao i aktivni prevodilac za jezik znakova u svim dijelovima života).

6. **Hasanbegović H**, Sinanović O. (2008) Procjena određenih psiholoških karakteristika kod gluhih osoba, *Acta Medica Saliniana*, 37 (2): 127-131.

(U istraživanju su istaknute posljedice teških oštećenja sluha na psihološka prestrukturiranja kada je u pitanju komunikacija u društvenim interakcijama, kognitivni razvoj i određene karakteristike ličnosti. Izvršena je analiza određenih psiholoških karakteristika kod gluhih ispitanika putem ispitivanja gluhih i čujućih ispitanika. Uzorak ispitanika (N=45), odabran je metodom slučajnog izbora kojeg su činili ispitanici oba spola u dobi od 18 do 55 godina, s ciljem utvrđivanja određenih psiholoških karakteristika gluhih osoba u odnosu na društvene interakcije.

U tu svrhu konstruisan je mjerni instrument: „Skala procjene psiholoških karakteristika gluhih osoba“ Likertovog tipa, koji se sastoji od 15 varijabli. Diskriminacijskom analizom, ustanovljeno je da nema statistički značajnih razlika u procjeni psiholoških karakteristika gluhih osoba, između dva primijenjena uzorka ispitanika u predmetnom istraživanju).

7. **Hasanbegović H**, Mahmutović E. (2008) Faktorska analiza statusa bosanskog znakovnog jezika i njegove primjene u praksi, *Defektologija* br. 14 (1): 44-53.

(Znakovni jezik je prirodan jezik gluhih osoba. Problem je status bosanskog znakovnog jezika i njegova utemeljenost u edukacijsko-rehabilitacijskom procesu, a za njegovo statusno pitanje odgovorni su i stručnjaci, koji neposredno rade s djecom s oštećenjem sluha. Naučnom analizom, utvrđene su teorijske i praktične osnove za formiranje bosanskog znakovnog jezika kroz ispitivanje tih stručnjaka. Formiran je uzorak (N=91) koji su činili stručnjaci koji rade s djecom s oštećenjem sluha. Za potrebe istraživanja, konstruisan je Upitnik za procjenu statusa bosanskog znakovnog jezika. Rezultati istraživanja pokazali su da: stručnjaci u praksi posjeduju teorijske osnove i praktična iskustva u vezi sa statusom znakovnog jezika, ali da nisu dovoljno jezički kompetentni u bosanskom znakovnom jeziku, da je njihov odnos prema sistematskom istraživanju, normiranju i primjeni u praksi bosanskog znakovnog jezika pozitivan. Obzirom na stavove stručnjaka, a u vezi s izraženom potrebom za znakovnim jezikom u edukaciji i rehabilitaciji, ostvarivanju drugih prava i poboljšanju kvaliteta života gluhih uopće, kao osnovni zaključak se nameće izuzetna važnost normiranja bosanskoga znakovnog jezika).

8. Mahmutović Dž, **Hasanbegović H**, Kovačević R, Bijedić M. (2009) Edukacija kao oblik tretmana osuđenica u Federaciji Bosne i Hercegovine, Defektologija br. 15 (1): 65-70.

(Istraživanje je izvršeno na uzorku od 26 osuđenica koje su se nalazile na izdržavanju kazne zatvora u KPZ poluotvorenog tipa u Tuzli. Ovaj uzorak je proglašen populacijom, jer je obuhvatao sve osuđenice u Federaciji BiH. Odabrani uzorak-populacija osuđenica je u odnosu na socio-penalne karakteristike vrlo dinamičnog, disperzovanog oblika socijalnog položaja i izvršenih krivičnih djela, što uzorak čini vrlo povoljnim za naučnu analizu i zaključivanje o predmetnom istraživanju i njegovom problemu. Rezultati istraživanja pokazuju da su se osuđenice podijelile u mišljenjima o uticaju programa edukacije na treman i njihov položaj u zatvoru. Takođe je ustanovljeno da edukacija kao oblik tretmana nije na očekivanom nivou, te bi trebalo poduzeti mjere s ciljem poboljšanja ovog važnog segmenta resocijalizacije osuđenica tokom njihovog boravka na izdržavanju kazne zatvora. Za potrebe ovog istraživanja korišten je mjerni instrument „Upitnik o tretmanu i položaju osuđenica/ka u zatvorima u Federaciji BiH“ (Hasanbegović, Mahmutović).

Izvršena je procjena metrijskih karakteristika, izračunat je koeficijent pouzdanosti (Krombahova Alfa = 8,37). Primjenom Hi-kvadrat testa, koji iznosi 67,06, utvrđeno je da se očekivane frekvencije statistički značajno razlikuju od teorijskih frekvencija na nivou statističke značajnosti od $p= 0,001$. Istraživanjem se došlo do zaključka da osuđenice nemaju pozitivan stav o edukaciji kao obliku tretman u penalnoj praksi u Federaciji BiH.

9. **Hasanbegović H**, Mahmutović E, Salkić N. (2009) Odnos gluhih osoba prema oralno-glasovnom govoru i jeziku, Defektologija br. 15 (1): 47-52.

(Ovim radom je prikazano istraživanje odnosa gluhih osoba prema oralno-glasovnom govoru i jeziku. Rezultati istraživanja su pokazali, da gluhe osobe u većini slučajeva, neovisno od uzrasta i okruženja, imaju negativan odnos prema oralno-glasovnom govoru i jeziku kao sredstvu komunikacije, bez obzira na činjenicu da su svakodnevno u toku svojih životni aktivnosti izloženi potrebi za njegovom primjenom. Također je utvrđeno, da nema statistički značajne razlike između gluhih osoba koje su u toku procesa edukacije u okviru kojeg su konstantno izložene uticaju oralno-glasovnog govora i jezika, i odraslih gluhih osoba koje oralno-glasovni govor i jezik upotrebljavaju po sopstvenom izboru. Uzorak je činilo 80 gluhih ispitanika, koji je za potrebe utvrđivanja značajnosti razlika u odnosu prema oralno-glasovnom govoru i jeziku, podijeljen na dva subuzorka. Prvi subuzorak činili su gluhi učenici osnovnog i srednjoškolskog uzrasta koji se trenutno educiraju po oralno-glasovnoj metodi i svakodnevno u procesu edukacije i rehabilitacije dominantno koriste oralno-glasovni govor i jezik, a djelimično i znakovni jezik. Drugi subuzorak činile su odrasle gluhe osobe koje su na isti način (po istoj metodi) završile svoje školovanje i žive i rade u sredini čujućih, te kao sredstvo komunikacije koriste jezik po ličnom izboru. Za potrebe istraživanja konstruisan je upitnik koji se sastoji od 5 varijabli. Mjerenje rezultata, izvršeno je prema skali Likertovog tipa, od 3 kategorije odgovora (DA, DA/NE i NE).

U procjeni odnosa ispitanika prema oralno glasovnom govoru i jeziku, utvrđena je statistička značajnost razlika dobijenih odgovora u odnosu na očekivane odgovore. Vrijednost χ^2 testa iznosi 132,74, za stupanj slobode 2, na nivou statističke značajnosti od 0,01. Na osnovu ovih rezultata, može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika između dobivenih i očekivanih odgovora, te da ispitanici nemaju značajno pozitivan odnos prema oralno-glasovnom govoru i jeziku).

10. **Hasanbegović H**, Mehmedinović S, Mahmutović E, (2010) The structure of mobility and skills among Deaf Children, Journal of special education and rehabilitation; 11(3-4): 7-15.

(Istraživanje mobilnosti i vještina kod gluhe djece (od 7 do 17 godina, godina) je predstavljen u ovom radu. Uzorak ispitanika (N = 98) se sastoji od dva subuzoraka. Prvi poduzorak čine gluha djeca (osnovne škole i na nivou srednje škole), koji su bili uključeni u edukativne i rehabilitacijske aktivnosti u specijalnoj školi (N = 29), a drugi poduzorak čine čujuća djeca (osnovnoškolskog uzrasta i na nivou srednje škole), koji su izabrani slučajnim izborom (N = 69).

Za potrebe istraživanja, korišten je instrument pod nazivom "Test za procjenu antropoloških karakteristika (ekstremiteta pokret) mobilnosti i vještina", (TAMV). Cilj istraživanja bio je utvrditi mobilnost i vještine gluhe djece.

Da bi testirali hipotezu da postoje statistički značajne razlike između gluhe i čujuće djece (osnovna škola i nivo srednje škole) u mobilnosti i vještinama, primijenjena je diskriminativna analiza. Rezultati su pokazali da gluhi ispitanici su bili mnogo slabiji u odnosu na čujuće ispitanike u pokretljivosti i sposobnosti i da su te razlike bile statistički značajne kada se primijeni na sistemu varijabli. Rezultati su obogatili znanje o mobilnosti i vještinama gluhe djece, što može ohrabriti stručnjake da se gradi više programa mobilnosti motornih aktivnosti i poboljšanja sposobnosti).

Stručni radovi objavljeni u indeksiranim časopisima

1. **Hasanbegović H**, Salihović N, Dizdarević A. (2009) Razvoj prema inkluzivnoj školi slušno oštećene djece, Defektologija br. 15 (2): 78-83.

(Ovim radom se daje prikaz periodičnog praćenja i procjenjivanja djeteta s teškim oštećenjem sluha, koje se nalazi u procesu inkluzivnog obrazovanja, s ciljem utvrđivanja, koliko i u kojim razvojnim područjima, posebno komunikacijskim i obrazovnim, dijete napreduje ili eventualno stagnira, u odnosu na izražene potrebe i mogućnosti. Naučnom metodom sistematskog opažanja, ustanovljene su permanentne teškoće usvajanja edukativnih sadržaja, ali se ne može kazati da opservirano gluho dijete ima generalno slabiji društveni položaj u odnosu na ostalu djecu u razredu).

Naučni radovi objavljeni u zbornicima (kongresi, simpozijumi)

1. **Hasanbegović H.** (2009) Paradigmatični pristup u tretmanu gluhe djece (morfološke strukture riječi), Naučna Konferencija s međunarodnim sudjelovanjem "Savremeni tretman djece sa posebnim potrebama, "Institut za patofiziološke poremećaje i govornu patologiju "Prof. dr Cvetko Brajović", 97-105.

(Istraživanja usmjerena na kvalitetu edukacije u govorno-jezičkoj kompetenciji gluhe djece kroz paradigmatički tretmanski pristup, opravdana su i sa aspekta morfoloških karakteristika jezika. Rezultati ukazuju da u inicijalnom mjerenju nije bilo značajnih razlika između posmatranih grupa, a da su rezultati značajno bolji kod eksperimentalne grupe, nakon tretmana paradigmatičnog pristupa, na što ukazuje deskripcija osnovnih statistika, analiza varijabiliteta i kanonička diskriminacija koja ukazuje na značajnost razlika u postignućima u primjenjenim varijablama između kontrolne i eksperimentalne grupe, gdje se jasno uočava napredak eksperimentalne grupe na varijablama koje su ključne za jezički razvoj i jezičku kompetenciju. Paradigmatični pristup daje bolje efekte u edukaciji oralno-glasovnog govora i jezika kod gluhe djece. Na uzorku je bio primjenjen sistem od 4 varijable koje intencionalno ispituju jezičku razvijenost, s ciljem da se utvrdi multivarijatna značajnost razlika između kontrolne i eksperimentalne grupe u inicijalnom i finalnom mjerenju i da se utvrdi univarijatna značajnost efekata u finalnom mjerenju nakon primjene eksperimentalnog tretmana učenja jezika kod gluhih.

Primjenjene se slijedeće varijable: UBG (ukupan broj različito korištenih glagola), PUP (pogrešna upotreba padeža), PUGV (pogrešna upotreba glagolskih vremena), UBI (ukupan broj iskaza). Analizom morfološke strukture eksperimentalne i kontrolne grupe u inicijalnom mjerenju, uočavaju se razlike u postignućima ukupnog broja imenica i glagola u korist eksperimentalne grupe, ali obje grupe imaju procentualno približno jednak broj pogreška u pogrešnoj upotrebi padeža u imenicama i pogrešnoj upotrebi glagolskih vremena glagola, u kontekstu iskaza. Analizom morfološke strukture eksperimentalne i kontrolne grupe u finalnom mjerenju, uočavaju se razlike u postignućima ukupnog broja imenica i glagola u korist eksperimentalne grupe. Također, obje grupe imaju procentualno približno jednak broj pogrešaka u pogrešnoj upotrebi padeža imenicama i pogrešnoj upotrebi glagolskih vremena glagola u kontekstu iskaza. Analizom morfološke strukture eksperimentalne grupe u inicijalnom i finalnom mjerenju, uočava se razlika u postignućima ukupnog broja imenica i glagola pod uticajem djelovanja tretmana. Analizom morfološke strukture kontrolne grupe u inicijalnom i finalnom mjerenju, uočavaju se manje razlike u postignućima ukupnog broja imenica i glagola pod uticajem djelovanja statičnog tretmana, ali se također uočava povećanje broja pogreška u pogrešnoj upotrebi padeža imenica i pogrešnoj upotrebi glagolskih vremena glagola u kontekstu iskaza. Statistička značajnost razlika ispitivanih grupa, ukazuje da su ispitanici iz uzorka koji su podvrgnuti eksperimentalnom programu bili bolji u ponovnom testiranju nakon izvođenog rehabilitacijskog programa, pokazavši znatno bolji uspjeh u jezičkom izražavanju, sa duplo više usvojenih novih pojmova u organizaciji leksičkih znanja, na što ukazuje i analiza varijance u prostoru ispitivanih varijabli.

Analizom međugrupnog varijabiliteta u finalnom mjerenju, uz F vrijednosti, mogu se uočiti statistički značajne promjene na navedenim varijablama. Uvidom u rezultate, može se konstatovati da su se dogodile promjene pod uticajem tretmana u finalnom mjerenju, jer su ispitanici eksperimentalne grupe, kroz paradigmatične programske sadržaje, naučili i koristili više riječi i više izraza u jezičkom diskursu, od kojih, najviše imenica, a zatim glagola, te njihovog oblikovanja).

Doprinos razvoju i afirmaciji naučne i stručne oblasti

Dr.sc. Husnija Hasanbegović je programirao pismo za gluhe na računaru, kojega gluhe osobe mogu koristiti i upotrebljavati kao font u svojoj međusobnoj komunikaciji, kao i pomoćno sredstvo u učenju pisma čujućeg okruženja. Programirao je softverski program za učenje jezika, pod nazivom PC&DEAFNES, kojeg gluhe osobe mogu koristiti i u samostalnoj edukaciji na personalnom računaru. Konstruisao je i ponudio rehabilitacijski program za lingvističku edukaciju gluhih, koji su novina u Bosni i Hercegovini, a prema svojim specifičnim karakteristikama, predstavljaju novinu i u svijetu. Navedene programe je moguće interpretirati na različite i jednostavne načine u edukaciji kroz individualni i grupni pristup a koji su prilagođeni i primjereni za lingvističku edukaciju. Implementacija lingvističkih programa se može provoditi kroz različite oblike; putem suvremene tehnologije (računari, laptopi, videotopovi itd.), kao i putem pisanog, štampanog i slikovnog materijala.

Svi programi mogu biti prilagođeni individualnim potrebama slušno oštećenog djeteta, a mogu biti primjenjivani i u grupi (razredu). Programi su naučnim metodama provjereni s pretpostavkom da će omogućiti lakši pristup u lingvističkoj edukaciji gluhe djece, a omogućavaju učenje svih struktura jezika, u prvom redu lakše usvajanje semantike bosanskog jezika, a zatim sintaksu, gramatiku, morfologiju. Također, omogućavaju sistematiziran rad i praćenje uspjeha slušno oštećenih učenika u usvajanju jezika. Sa naučnog aspekta, istraživanja kandidata na ovom polju imaju izravni doprinos *razvoju i afirmaciji naučne i stručne oblasti*. Za naučno istraživački rad, kandidat je dobio **Priznanje** od strane Udruženja građana oštećenog sluha Kantona Sarajevo, povodom 55 godina postojanja, zbog osobnog doprinosa za osobe s oštećenim sluhom. Priznanje se odnosi na doprinos u razvoju edukativnih metoda za djecu oštećenog sluha. Više puta je citiran u različitim publikacijama za naučni doprinos u edukaciji i rehabilitaciji gluhe populacije. Predstavljan je i medijski za ostvarene rezultate programiranog pisma za gluhe i softverskih rješenja u edukaciji u časopisima i WEB portalima. Nominiran je od strane Ureda za naučno-istraživački rad Univerziteta u Tuzli 2010. godine za doprinos u obrazovanju (José Vasconcelos, The World Cultural Council-WCC Awards). Recencirao je Priručnik za rehabilitaciju djece sa kohlearnim aparatom, autora: Nevzete Salihović i Fuada Brkić, Izdavač: GEOBOSNA d.o.o. Sarajevo, 2007. i knjigu Slušni aparat, autora: Brkić M. Fuada i Salihović Nevzete, Izdavač: HARFO-GRAF d.o.o. Tuzla, 2008.

Objavljene inovacije/patenti

- 1. Hasanbegović H. (2008)** Program za govorno-jezičku rehabilitaciju logopata i slušno oštećene djece, "Mostovi"-magazin za tematiku gluhih i nagluhih, br. 20/21. 18-21. (Računarski rehabilitacijski program za učenje-korekciju glasa, izgovora i jezika)
(Opće karakteristike programa: Računarski rehabilitacijski program za učenje-korekciju glasa, izgovora i jezika se sastoji od sljedećih podprograma: "Pismo za gluhe" (DEAF&WRITING)-kao software FONT (programirano pismo); „Tastaturu za gluhe“ (DEAF&KEYBOARD)-kao hardware (tastatura za gluhe) i operativnog programa za rehabilitaciju. **Karakteristike podprograma "Pismo za gluhe" (DEAF&WRITING):** DEAF&WRITING je računarski, edukativni program za GLUHE osobe i predstavlja "Pismo za gluhe" kao software FONT (programirano pismo) *DEAF&WRITING* omogućava razvoj efikasnijih oblika čitanja, pisanja, komunikacije i učenja jezika kod gluhih osoba. Pismo za gluhe uključuje upotrebu daktilologije i hirologije na daljinu. (Daktilologija i Hirologija su sistem znakova koji predstavljaju jednoručnu i dvoručnu abecedu. Daktilologijom i hirologijom se gluhe osobe najčešće koriste kada поближе žele objasniti neki pojam, na način da ga ispisuju po zraku. Program *DEAF&WRITING* omogućava štampanje pisma i njegovu širu primjenu). U tu svrhu konstruisana je i prilagođena tastatura sa prstovnom abecedom na tasterima. Funkcija pisma DEAF&WRITING: Program štampanja teksta daktilološkim i hirološkim pismom funkcioniра na način da korisnik služeći se rječnikom koji je prilagođen programu, unosi u računar pojmove koji se uče ili već naučeno piše a zatim razmjenjuje pisma elektronskom poštom. Program pomaže u učenju jezika s akcentom na semantiku, sintaksu, gramatiku itd.
Korisnik na tastaturi unosi pojmove jezika koji se koristi u njegovom okruženju, pri čemu za prevođenje može koristiti po izboru ili jednoručnu ili dvoručnu abecedu. Dvoručna abeceda se najčešće koristi u manjem uzrastu.
Karakteristike operativnog programa: Program predstavlja jedinstveno učilo za populaciju logopata i slušno oštećenih učenika sa dinamičnim sadržajima koji okupiraju pažnju učenika i daju odlične efekte u govornoj rehabilitaciji i fonološkoj edukaciji. Program je moguće pokrenuti preko compact disca kao i instalacijom na personalni računar na hard discu. Prije pokretanja programa, potrebno je instalirati programirano pismo prstovne abecede, nakon čega je program spreman za upotrebu. Program je dizajniran na način da njegovim pokretanjem startni prozor dolazi iz dubine hodnika do učenika, stvarajući na takav način okupacioni psihološki efekat. Pritiskom na enter, otvaraju se mogućnosti programa sa prozorskim elementima, koji su trodimenzionalno smješteni u prostor učionice i izviru iz njenih zidova. Nakon pojavljivanja prozorskih opcija, klikom na setap, pokreće se prozor sa elementima koji se mogu odabrati u rehabilitaciji, pri čemu se ostali elementi sakrivaju u svoje zidove. Moguće je koristiti i sve elemente zajedno, zbog analitičko-sintetičkog pristupa u edukaciji i rehabilitaciji. Učenje izgovora i pisanje riječi jezika čujućih, zasniva se na originalnom pristupu. Najfrekventnije riječi su objašnjene gestovnim crtežom, slikom koja asocira na semantičku funkciju riječi i dvoručnom abecedom čija je osnovna funkcija u zapamćivanju redosljeda grafema pisane riječi.

Fonološki dio programa omogućava pravilan izgovor glasova za korekciju dislalije, ali ujedno i za imitaciju glasa, odnosno uvježbavanje pravilnog postavljanja govornih organa za izgovor glasa kod nagluhe i gluhe populacije. Korisnici programa: Korisnici programa globalno se mogu podijeliti u dvije skupine. U prvu skupinu korisnika mogu se svrstati gluhe osobe koje za posljedicu imaju djelimično razvijen ili ne razvijen govor. U drugu skupinu korisnika programa, mogu se svrstati osobe oštećenog govora kod kojih je oštećenje nastalo kao posljedica razvojnih smetnji, moždanog udara, povrede glave ili traume. Korist programa: Najveću korist programa imaju gluhe osobe. Koristeći se individualnim programom na računaru, takve osobe bi mogle da uče jezik i vježbaju govor u kontinuitetu, bile bi manje ovisne o pomoći terapeuta koja je skupa, kratkog je trajanja i često površna. Korist bi imali i članovi porodice koji bi svoje dragocijeno vrijeme umjesto sa pogođenim članom svoje obitelji, provodili racionalnije. Korist bi imali i terapeuti koji bi svojim patronažnim pristupom, mogli pratiti i kontrolirati napredak svojih klijenata. Korist bi imale institucije, najčešće medicinske i edukativne, gdje se liječe i rehabilitiraju ova lica).

Objavljene metode

1. **Hasanbegović H.** (2008) Paradigmatično-pragmatična govorno-jezička metoda u edukaciji i rehabilitaciji slušno oštećene djece (originalna metoda), Didaktički putokazi, časopis za nastavnu teoriju i praksu, br. 45. 50-55.
(U cilju uvođenja efikasnijih, za gluhe/nagluhe učenike lakših načina usvajanja jezičkih znanja i vještina, naglašava se potreba uvođenja programiranih sadržaja za učenje jezika na računaru, koji omogućavaju i jezičku samoedukaciju.
Također se naglašava i potreba za uvođenjem "pisma za gluhe" koje kao sredstvo komunikacije služi gluhima/nagluhima u njihovoj međusobnoj komunikaciji, te može pomoći u ovladavanju jezičkim kodom zajednice u kojoj žive. Programirani jezički sadržaji i pismo za gluhe su sastavni dio nove metode, koja u biti ima ugledno-oglednu i skokovitu vizuspacijalnu perceptivnu dimenziju, korisna je, uspješna, gluhim učenicima je prihvatljiva i zadovoljava postavljenom cilju zbog čega je nazvana „**Paradigmatično pragmatična metoda**“. Metoda je provjerena u praksi, prezentirana je na nekoliko značajnih stručnih skupova u BiH i Srbiji, a sa metodom su upoznati i stručnjaci iz Slovenije i Makedonije. Metoda je opće prihvaćena i od stručnog rehabilitacijskog osoblja, kao i stručnog surdopedagoškog osoblja u institucijama u kojima se obrazuju i rehabilitiraju djeca oštećenog sluha. Stimulacije gluhe djece u situacionim rehabilitacijskim postupcima, vezani su za unaprijed pripremljene riječi koje se uče, čime se smanjuju teškoće u rehabilitacijskoj praksi kroz nadgradnju semantičkih dimenzija riječi, koje su za gluhe učenike putem dinamike programa lakše uočljive. Metoda nudi višestruku prednost u odnosu na sve druge do sada korištene metode, ekonomičnija je, motivira učenika i podiže maksimalan efekat u postignućima na učeno gradivo. Metoda se koristi u edukativnim centrima za slušno oštećene učenike na području Bosne i Hercegovine, a autor prilaže i preporuku Centra za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju slušno oštećene djece Tuzla, za korištenje ove metode).

Aktivno sudjelovanje na naučnim i stručnim skupovima

1. Seminar "Terminologija i klasifikacija psihosomatskih i senzornih oštećenja, prema novim naučnim i stručnim saznanjima" 7.4.2006. godine, Sarajevo.
2. Konferencija "Edukacija i rehabilitacija u sistemu inkluzivnog obrazovanja" 26.10.2006. godine, Univerziteta u Tuzli.
3. 1. KONGRES bosanskohercegovačkih naučnika iz zemlje i svijeta, 2006. godine, Sarajevo.
4. Konferencija "La Qualita", Rimini, 16-18 novembar 2007. godine, Univerzitet u Bologni.
5. 2. KONGRES bosanskohercegovačkih naučnika iz zemlje i svijeta, "Zajedno u budućnost" 2008. godine, Sarajevo.
6. Radionica "Slušna pomagala" 30.5. 2008. godine, UKC, ORL Škola Tuzla.
7. Konferencija "Naučna istraživanja i inovacije u Edukaciji i rehabilitaciji" od 28 do 29.11.2008. godine, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
8. Konferencija "Značaj inkluzije u demokratskom društvu" Novembar, 2008. godine, Tuzla, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
9. Seminar "Poklicna rehabilitacija v procesu ocenjevanja, usposabljanja in usmerjanja za delo ljudi z zmanjšano zmožnostjo/invalidov" 12-16 maj 2008. godine, Institut za rehabilitaciju Republike Slovenije, Ljubljana.
10. Konferencija s međunarodnim sudjelovanjem "Savremeni tretman djece sa posebnim potrebama "Institut za patofiziološke poremećaje i govornu patologiju "Prof.dr Cvetko Brajović", 30.05.2009. godine, Beograd.

Učešće u naučno- istraživačkim projektima

1. **Istraživač** u projektu „Detekcija i identifikacija djece sa posebnim potrebama u osnovnim školama na području Tuzlanskog kantona“. Projekat je finansiran od strane Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, 2006. godine. Realiziran je tokom 2006. godine na teritoriji Tuzlanskog kantona sa ostvarenim ciljevima identifikacije učenika s posebnim potrebama u redovnim osnovnim školama na području Tuzlanskog kantona; utvrđivanjem kompetencije nastavnika u prepoznavanju djece s posebnim potrebama; stvaranju baze podataka o broju učenika s posebnim potrebama i vrsti posebnih potreba i uspostavljanju čvršće saradnje između osnovnih škola na području Tuzlanskog kantona, Pedagoškog zavoda, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta.
2. **Istraživač** u naučno-istraživačkom projektu „Uspostava modela inkluzivne škole“, 2008., koji je finansiran od strane Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona. Glavni cilj ovog istraživanja je bio uspostava modela inkluzivne škole u Tuzlanskom kantonu u odnosu na postojeće resurse. Ovim projektom je obuhvaćeno 37 djece sa različitim vrstama teškoća u razvoju.

Uspješna implementacija ovog projekta omogućila je multidisciplinarni efekat i može poslužiti za proširenje ovakvih aktivnosti i u drugim školama na području Tuzlanskog kantona i u centrima za edukaciju širom Bosne i Hercegovine.

3. **Istraživač** na međunarodnom projektu „Razvoj prema inkluzivnoj školi: Praksa-Istraživanje-Razvoj kapaciteta – Univerzitet u Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju, Tuzli, Zagrebu i Oslu“ - Naučnoistraživački projekat u okviru naučne i tehnološke saradnje između Norveške i Zapadnog Balkana, 2006-2009. Glavni cilj ovog projekta, bio je educirati nastavnike da razviju individualno prilagođenu edukaciju za učenike sa posebnim edukacijskim potrebama kroz saradnju između specijalnih edukatora, redovnih nastavnika i školske administracije. Istraživanjem je obuhvaćeno šest studija slučaja djece sa posebnim obrazovnim potrebama u redovnoj školi (učenik sa intelektualnim teškoćama, učenik sa govorno jezičkim poteškoćama, učenik sa slušnim poteškoćama, učenik sa poremećajem u ponašanju, učenik sa motoričkim poremećajem i učenik sa oštećenjem vida). Nakon prikupljanja finalnih rezultata istraživanja urađena je njihova kvantitativna i kvalitativna obrada.
4. **Voditelj projekta** "Edukativni i socijalno-pravni položaj gluhih osoba u BiH", koji je finansiran od Federalnog ministarstva obrazovanja BiH, kao "Projekat od značaja za Bosnu i Hercegovinu", (2008-2010).
(Cilj ovog istraživačkog projekta je bio da determiniše edukativno-pedagoški status gluhih osoba, koji se kao rezultat individualnog psihološkog prestrukturiranja gluhih, znatno razlikuje od edukativno-pedagoškog statusa i sazajnog razvoja u odnosu na čujuću populaciju, te ustanoviti njegovu povezanost ili uticaj na društveno-pravni položaj-status gluhe osobe.
Radi se o sveobuhvatnoj studiji, kojom su se po prvi puta u Bosni i Hercegovini ustanovile demografske karakteristike ove populacije, njihov radni i socijalni-pravni status. Istraživanje je provedeno retrospektivnom analizom na osnovu arhivske građe u svim općinama BiH i direktnim anketiranjem gluhih osoba u vezi sa istraživanjem, na osnovu čega je stvorena baza podataka, koja može poslužiti budućim generacijama u kreiranju strategije edukacije i drugih oblika tretmana sa predmetnom populacijom).
5. **Voditelj projekta** "Softversko učilo za gluhe osnovce" finansiran od Federalnog ministarstva obrazovanja BiH (2010-2012).
(Projekat je imao za cilj da putem savremene tehnologije i programirane nastave, olakša savladavanje zahtjevnog nastavnog gradiva za gluhu djecu).

Doprinos u podizanju nastavnog, naučno-istraživačkog kadra

Dr.sc. Husnija Hasanbegović, od izbora u zvanje docent, bio je mentor kandidatima za izradu **magistarskih radova** sa sljedećim temama:

1. Tema magistarskog rada: "Gluhi između oralizma i znakovnog jezika" - mr.sc. Naim Salkić, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 21.03. 2008.
2. Tema magistarskog rada: "Teorijske i praktične osnove za formiranje bosanskog znakovnog jezika"- mr.sc. Esad Mahmutović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 30.05. 2008.

3. Tema magistarskog rada: "Funkcija znakovnog jezika u prevazilaženju socijalno-komunikacijskih barijera" - mr.sc. Edin Mujkanović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 04.07. 2008.
4. Tema magistarskog rada: "Povezanost edukacijskog i društvenog statusa osoba sa oštećenjem sluha na području Bosne i Hercegovine" - mr.sc. Sadik Ahmetović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 20.02. 2009.
5. Tema magistarskog rada: "Procjena motorike i motoričkih vještina kod gluhe djece" - mr.sc. Senad Mehmedinović, dipl.defektolog - somatoped, magistrirao 20.11. 2009.

NAUČNI I STRUČNI RAD OD IZBORA U ZVANJE VANREDNI PROFESOR

OBJAVLJENE KNJIGE, UNIVERZITETSKI UDŽBENICI I PUBLIKACIJE

1. **Hasanbegović H.** *Osnovi naučnog istraživanja*. Institut za humanu rehabilitaciju Tuzla, 2015. ISBN 978-9958-0999-4-6

Recezeni:

Dr.sc. Ahmet Kasumović, redovan profesor (Univerzitet u Tuzli) i

Dr.sc. Nenad Suzić, redovan profesor (Univerzitet u Banja Luci).

(U ovoj knjizi se interpretira značaj distinkcije između naučnog proizvoda kao poznatog, činjeničnog znanja i nepoznatog, neznanja, kao razloga ili motiva za djelovanje naučnika za upoznavanje i razumijevanja nepoznatog, kako bi ga učinio poznatim, znanjem i predao čovječanstvu na korištenje. Čitaocu se nameće razmišljanje o naučno-istraživačkom opažanju. Logičnim razmatranjem naučne djelatnosti, pružaju se objašnjenja znanja, saznanja i načina saznanja.

U knjizi, sadržana je „ideja“ koja čitaocu predstavlja koncept „Učenik na putu učenja nikada ne prestaje biti učenik“. Ovdje se naučni metod definiira kao istraživačko opažanje koje je usmjereno u istraživanje nepoznatog, a koje rezultira znanjem nastalim analizama i pronalascima uzročno-posljedičnih odnosa iz nekog predmeta istraživanja ili problemskog područja. Naučni istraživači koji se služe osobnim naučnim iskustvom i iskustvom svih onih koji su tim putem prolazili i svoja iskustva zapisali, mogu razvijati beskonačan broj pravaca u otkrivanju nepoznatog. Sa originalnim interpretacijama, opisane su metode kroz poglavlja: Uvod u nauku, Nauka kao kontinuirano istraživanje, Teorija naučnog objašnjenja, Naučni metod, Naučno opažanje, Naučne klasifikacije i definicije, Predmet naučnog istraživanja, Problem naučnog istraživanja, Tema i cilj naučnog istraživanja, Hipoteze u naučnom istraživanju, Uzorak u naučnom istraživanju, Varijable u naučnom istraživanju, Mjerenje u naučnom istraživanju, Statistika u naučnom istraživanju, Indukcija u naučnom istraživanju, Eksperiment u naučnom istraživanju, Analiza u naučnom istraživanju, sa posebnim osvrtoma na multivarijacijske analize: faktorska analiza, diskriminacijska analiza, regresijska analiza, klaster analiza, analiza sadržaja i meta analiza, a koje naučnim novacima mogu poslužiti za razumijevanje i opravdanost upotreba pojedinih metoda u različitim naučnim disciplinama)

2. **Hasanbegović H, Beha A. Profesionalno osposobljavanje gluhih** (naučna monografija). Institut za humanu rehabilitaciju Tuzla, 2015. ISBN 978-9958-0999-1-5
Recezeni:

Dr. sc. Jasmina Kovačević, redovni profesor (Univerzitet u Beogradu) i

Dr. sc. Zora Jachova, redovni profesor (Univerzitet u Skopju).

(Odlukom Senata Univerziteta u Tuzli Broj 03-1307-7.5/15, ova je knjiga prihvaćena kao univerzitetski udžbenik).

(U ovoj knjizi je predstavljen naučni opis predmeta u okviru naučne oblasti sa istraživačkim opusom što je definiira kao naučnu monografiju i udžbeničku literaturu za proučavanje. Knjiga je predstavljena kroz sljedeća poglavlja: Opće karakteristike djece oštećena sluha, Edukacijske karakteristike gluhe djece, Demografske karakteristike, Pojmovne determinante u području profesionalne orijentacije i rehabilitacije, Rehabilitacija i profesionalna orijentacija u sistemskoj analizi, Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje, Položaj gluhih osoba na tržištu rada u BiH i svijetu, Procjene troškova društva usljed neadekvatne profesionalne rehabilitacije gluhe populacije, Zakonska regulativa u BiH u oblasti profesionalne rehabilitacije Društvene implikacije profesionalne rehabilitacije, Profesionalna orijentacija gluhih Profesionalno informisanje gluhih, Profesionalno savjetovanje gluhih, Profesionalna orijentacija u Bosni i Hercegovini, Dosadašnja istraživanja o profesionalnoj orijentaciji gluhih, Izbor zanimanja za gluhe, Pregled i klasifikacija zanimanja za stručno obrazovanje gluhih, Evaluacija školskog uspjeha u centrima za edukaciju gluhe djece na osnovu pedagoške dokumentacije, Potreba za uvođenje profesionalnih terapeuta u obrazovni sistem, koja daju ključne informacije za mlade istraživače i u daljem istraživanju i unaprijeđenju ove discipline).

3. **Hasanbegović H, Kovačević J. Sistemi komunikacije u edukacijskoj rehabilitaciji.** Institut za humanu rehabilitaciju Tuzla, 2014. ISBN 978-9958-0999-0-8

Recezeni:

Dr. sc. Zora Jachova, redovni profesor (Univerzitet u Skopju) i

Dr. sc. Svetlana Slavnić, redovni profesor (Univerzitet u Beogradu).

(Odlukom Senata Univerziteta u Tuzli Broj 03-142-11.1/14, ova je knjiga prihvaćena kao univerzitetski udžbenik).

(Knjiga Sistemi komunikacije u edukaciji i rehabilitaciji, namijenjena je studentima, koji u svojim budućim složenim zanimanjima, trebaju primjenjivati teorijska saznanja o sistemu i sistemskom pristupu kroz obrazovanje i rehabilitacijske seanse. Najviše može koristiti diplomiranim stručnjacima za edukaciju i rehabilitaciju, kao i drugim akterima koji učestvuju u odgoju i obrazovanju djece sa smetnjama u razvoju, čija je komunikacijska sposobnost na bilo koji način umanjena. Rukopis ima mnogo nedostataka i ograničenja u odnosu na neiscrpnost teme i neiscrpnost literature koja ovu temu obrađuje, ali je osnovni cilj pružiti čitaocu više znanja o klasifikacionim elementima komunikacijskih sistema, na koje nije obraćao dovoljno pozornosti, a koji su važni za upravljanje tim sistemima kroz uvođenje kibernetičkih modela u komunikaciju.

Knjiga može poslužiti i kao motiv za izgrađivanje po potrebi određenih sistema komunikacije koji su primjenjivi samo u izuzetnim okolnostima, koji su nepostojani, ali trenutno korisni u saznajnim procesima: djeci, štíćenicima, klijentima ili responentima u komunikacijskim interakcijama. Suštinska razlika ove knjige u odnosu na sve druge knjige koje artikuliraju komunikaciju je u tome, što se u ovoj knjizi komunikacija podredila sistemu elemenata i sistemskoj analizi tih elemenata koji imaju pojmovne klasifikacione veličine, opisane kroz kauzalne odnose edukacije i rehabilitacije).

4. **Hasanbegović H. *Bilingvalni pojmovnik***. OFF-SET Tuzla, 2011. ISBN 978-9958-31-044-7

Recezeni:

Dr. sc. Esad Mahmutović, docent (recenzirao knjigu u svojstvu istaknutog stručnjaka iz prakse - rehabilitacijskog audiologa) i

Emina Numanović, surdoaudiolog (recenzirala knjigu u svojstvu istaknutog stručnjaka iz prakse - edukacijskog audiologa).

(Problem gluhoće i njenih posljedica na komunikaciju egzistira kroz povijest čovječanstva do danas, kada se zbog razvoja tehnologije svijet često naziva savremenim. Nove tehnologije u razvoju slušnih pomagala posljednjih decenija, značajno su doprinijele boljoj slušno-govornoj komunikaciji gluhih osoba, a time uspješnijem učenju i socijalizaciji. Međutim, još uvijek se gluha djeca u usvajanju pojmova dominantno oslanjaju na vidnu percepciju, zbog čega rehabilitacija slušanja i govora zauzima centralnu ulogu u usvajanju znanja. Za uspješnu rehabilitaciju i edukaciju, gluhoj djeci je potrebna adekvatna stručna potpora, kroz vrlo složene, raznolike i programirane tretmane, ali i nastavno-didaktičke materijale. Stručnjaci u praksi ulažu velike napore, kako bi ova djeca usvojila osnovne pojmove vezane za praktične situacije u svakodnevnom životu. Zbog toga je za ovu populaciju djece bitna metodologija podučavanja. Bilingvalni pojmovnik, kao podrška vizualnom pristupu učenja, predstavlja originalno nastavno sredstvo, koje je po svojoj konceptualizaciji didaktički praktikum. Praktikum omogućava očigledniji i misaono aktivniji način učenja pojmova, a može poslužiti kao didaktičko-nastavno sredstvo u govornoj edukaciji, do konačnog verbalnog iskaza i govorne produkcije gluhe djece. Bilingvalni pojmovnik je rječnik odabranih pojmova bosanskog i znakovnog jezika, predstavljen crtežima jezika pokreta i asocijativnim crtežima. Ovakvim načinom učenja se maksimalizira semantika, poboljšava lingvistička kompetencija gluhog učenika, zbog čega pojmovnik ima izuzetne metodičke vrijednosti u ispunjavanju složenih zahtjeva edukacijske audiologije. Praktikum pruža mogućnost povezivanja pisanja i čitanja sa razumijevanjem pročitano kod djece koja ne mogu slušno zapamtiti pročitani pojam. Pojmovnik je prvenstveno namijenjen gluhoj djeci, a može služiti i rehabilitacijskim-edukacijskim audiolozima, logopedima i roditeljima-starateljima gluhe djece, kako bi lakše razumjeli kognitivne probleme gluhe djece, te na taj način pristupili pronalaženju puteva za prilagođavanje djeteta i njegove porodice drugačijem načinu usvajanja znanja).

ORIGINALNI NAUČNI RADOVI OBJAVLJENI U DOMAĆIM I STRANIM ČASOPISIMA

1. **Hasanbegović H**, Mahmutović E. (2011). Frequency of hearing impairment in metal industry and repercussion on professional enabling of Deaf, HUMAN, Vol 1. Issue 1(37-42).

(Istraživanje je urađeno na uzorku od 1252 osobe. Cilj je bio procijeniti uticaj buke na profesionalnu rehabilitaciju gluhih osoba, što se uglavnom odnosi na zanimanja u teškoj industriji, zanimanja u metalnoj industriji. Uzorak je podijeljen na 3 subuzorka: 137 čujućih osoba koje rade u metalnoj industriji; 106 odraslih osoba s oštećenim sluhom različitih zanimanja i kontrolne skupine od 1000 čujućih osoba. Rezultati istraživanja pokazuju da radni uvjeti utiču na pojavu oštećenja sluha kod radnika u metalnoj industriji u odnosu na pojavu oštećenja sluha kod ostale populacije. Komparativnom analizom registriranih oštećenja u odnosu na dob utvrđena je statistički značajna razlika pojavljivanja kod dva subuzorka ispitanika ($t = 3,27$, $p = 0,05$). Utvrđena je povezanost oštećenja sluha i godina radnog staža ($r = 0,37$) u teškoj industriji).

2. **Hasanbegović H**. (2012) Letter transformation at linguistic understanding of deaf people, US-China Foreign Language, David Publishing Company, Chicago, Vol 10, Nnumber 4 (1061-1066).

(U ovom radu je testiran uspjeh kucanja i razumijevanje teksta kod gluhe djece. Uspjeh je testiran sa dva kompjuter fonta za pisanje. Prvi kompjuterski font koji se koristio je Times New Roman, a drugi font koji se koristio je novi kreirani font za potrebe ovog istraživanja (Finger Font). Cilj ovog istraživanja bio je da se dokaže neophodnost korištenja Finger Fonta u obrazovanju gluhe djece (kucanje, razumijevanje i lingvističke kompetencije). Hipoteza je bila da će gluhe djece bolje da razumiju standard font sa mogućnošću transformacije u Finger Font i obrnuto. Istraživanja ukazuju da gluhe djece prave greške u pisanju / kucanju i oni imaju problema sa razumijevanjem standardnih pisama / fontova. Greške u kucanju ocijenjene su posebno za svaki font. Eksperimentalna grupa je trenirana sa eksperimentalnim programom, gdje su koristili transformaciju prstovnog fonta i standardnih fontova prisutnih na windows paketu. Kontrolna grupa nije trenirana sa slovnim transformacijama. Rezultati su testirani sa kanonskom diskriminacijskom analizom između eksperimentalne i kontrolne grupe. Utvrđeno je da je eksperimentalna grupa imala bolje rezultate na kucanju standardnim font pisanjem kada je omogućeno korištenje transformacije. Prema ovom rezultatu, potrebno je uključiti Finger Font u obrazovanju kucanja kod gluhe djece).

3. **Hasanbegović H**, Mehmedinović S, Mahmutović E. (2012), Latent structure of motor abilities and skills of deaf children, HUMAN, Vol 2. Issue 1(31-36).

(U radu su prikazana istraživanja latentnih motoričkih sposobnosti i vještina kod gluhe djece osnovnoškolske dobi. Uzorak za ovo istraživanje činila su dva subuzorka, od kojih je jedan subuzorak sačinjavao uzorak gluhe djece $n=29$, a drugi subuzorak činila su čujuća djeca, iste hronološke dobi $n=69$. Subuzorak gluhih je odabran po modelu primjenjenog uzorka, a subuzorak čujućih metodom slučajnog izbora, tako da je dobiven dvoetajni grupni uzorak $N=98$. Nakon što su ustanovljene kvantitativne razlike između subuzoraka ispitanika, u kojima su čujućii ispitanici pokazali statistički značajno bolje rezultate u motoričkim sposobnostima i vještinama od gluhe djece, ukupni manifestni rezultati, podvrgnuti su interkorelacijama varijabli u Image prostoru. Cilj primjene ove metode, je bio utvrđivanje latentnih informacija, koje će poslužiti kao praktične smjernice u edukaciji i tretmanu gluhe djece, a zbog razvijanja njihovih motoričkih sposobnosti i vještina. Izdvojena su tri faktora kao glavni pregledi mjerenja na manifestnim varijablama. Na osnovu prvog pregleda mjerenja, ustanovljeno je, da je kod gluhe djece potrebno raditi na poboljšanju fizičkih sposobnosti i pokretljivosti, a tek onda razvijati motoričke vještine. Treća informacija je dobijena, najvjerovatnije nesistematskim fluktuiranjima, kao informacija o sposobnosti održavanja ravnoteže, koja je vjerovatno neovisna o motoričkim sposobnostima i vještinama, kako kod gluhe, tako i kod čujuće djece. Na osnovu ovog istraživanja, ulazeći u strukturu mjernog instrumenta, moguće je ciljano kreirati programe poboljšanja motoričkih sposobnosti i vještina kod gluhe djece).

4. Macesić-Petrović D, Kovačević J, **Hasanbegović H**. (2012) Cognition, behavior, intellectual disabilities: Intervention strategies, HealthMED Journal of Society for development, Vol 6, Number 7 (2563-2569).

(Ovo istraživanje je usmjereno na strategije praktične realizacije aktivnosti u djece s intelektualnim teškoćama, čiji je cilj podsticanje i rehabilitaciju neurofizioloških procesa pažnje, ponašanje i spoznaja. Istraživanje je imalo za cilj da osvijetli kognitivna i bihevioralna funkcioniranja u djece s blagim intelektualnim invaliditetom, u odnosu na različite aspekte primijenjenih strategija tretmana. Uzorak se sastojao od 124 ispitanika s blagom mentalnom retardacijom oba spola, u dobi od 8 do 13 godina, iz osnovne škole u Beogradu. U ovom istraživanju primijenjen je Trail Making Test (TMT; Reitan, 1971) za procjenu pažnje, Iowa Conners 'Rejting Skala za djecu za procjenu ponašanja, dok je za procjenu kognitivne funkcije, korišten Test of Concept Utilization (TCU; Crager & Lane, 1989). Rezultati ukazuju na prisustvo smetnja u razvoju u ispitivanim područjima u više od 50% ispitanih djece i visoka statistički značajna korelacija između pojedinih modaliteta liječenja i testirani sposobnosti i funkcije ($r = 0,52-0,59$, $DF < 0,01$).

Rezultati ukazuju na potrebu provođenja multimodalni orijentisan pristup: timski rad stručnjaka i ne-profesionalaca (saradnja između profesionalaca i roditelja), komplementarni tretman (medicinski i poseban tretman, psihosocijalnih intervencija, kombinacija strategije liječenja), psihoterapija i psihofarmakoterapije kada je potrebno, kao i posebne edukacije rehabilitaciju, na osnovu individualnih obrazovnih programa i pojedinačnih programa obuke (IEP i PPO).

5. **Hasanbegović H**, Mahmutović E., Beha A. (2013). Improving profesional rehabilitation of deaf in Bosnia and Herzegovina, *The Journal of International Social Research*, Cureent Issue (Volume: 6 Issue: 24, 153-159) Ordu / Turkey.

(Izvršena je retrospektivna analiza dokumentacije osoba s težim i teškim oštećenjima sluha u centrima socijalne zaštite, zavodima za zapošljavanje na prostoru Bosne i Hercegovine. Analiziran je period od 40 godina. Uzorak je činilo 1044 teže nagluhih i gluhih ispitanika oba spola, od kojih su 455 prijavljeni u zavodima za zapošljavanje, koji pripadaju kategoriji radnoaktivnog stanovništva, a 589 ispitanika su evidentirani kod centara socijalne zaštite i primaju socijalnu pomoć kroz novčana davanja. Istraživanje je provedeno metodom analize sadržaja. Za evidentiranje prikupljenih podataka korišten je „Evidencijski list o edukacijskom i društveno-pravnom položaju osoba oštećena sluha“, izrađen za potrebe Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Cilj istraživanja bio je utvrditi uticaj oštećenja sluha na socijalno-pravni položaj ovih osoba. U radu je korištena deskriptivna analiza, a rezultati su pokazali da su gluhe i teško nagluhe osobe uglavnom nezaposlene, i da se općenito rijetko zapošljavaju, te da u najvećem procentu ostvaruju pravo na socijalnu zaštitu (novčana davanja). Vrijednost hi-kvadrat testa $\chi^2 = 33.26$ pokazuje da se može prihvatiti testirana pretpostavka da se profesionalna rehabilitacija gluhe osobe u BiH ne provodi dovoljno uspješno. Također je ustanovljeno da preko 80% odraslih osoba s oštećenim sluhom, nakon edukacije i profesionalne rehabilitacije, nije prošao postupak procjene radne sposobnosti, da bi se utvrdilo da li postoji potpuna, umanjena ili ograničena sposobnost za obavljanje određene djelatnosti. Ovo ukazuje na činjenicu, da odgovorne službe nisu izvršile evaluaciju profesionalne rehabilitacije, što rezultira socijalnoj diskriminaciji populacije).

6. **Hasanbegović H**. (2013) The influence of noise to stresseful disorders and aggressive behavior of industrial workers. *Archives Des Sciences Journal*, Vol 66, No. 4; (597-614) Switzerland, Geneva.

(U ovom istraživanju primijećeni su neki društveni i psihološki poremećaji, ali je to manje poznato, koliko prekomjerne buke može utjecati na funkcionalne i psihičke poremećaje, a koji utječu na socijalne probleme kao što su agresivnost ili razdražljivost u porodičnom životu. Cilj je bio odrediti utjecaj prekomjerne buke na frekvenciju agresivnosti i razdražljivosti radnika u industriji i da se utvrdi nivo značajnosti razlika između radnika u industriji i radnika izvan industrije.

Također, izvršiti procjenu povezanosti između izolovanih poremećaja s agresivnim ponašanjem. Za istraživanje je korištena skala procjene na prisutnost pojedinih sindroma (slažem se, ne slažem i ne mogu odlučiti), sa namjerom da se ispita prisutnost određenih funkcionalnih i psiholoških karakteristike kod radnika. Rezultati istraživanja su obrađeni kanoničkom diskriminativnom analizom. Rezultati pokazuju da je prisutna razdražljivost, agresivno ponašanje u obitelji, teškoće u slušanju, nesаница, umor, netolerancija na muziku i psovanje, u višem postotku na radnike u industriji. Ustanovljena je statistički značajna razlika u prisutnosti psiholoških i funkcionalnih poremećaja između radnika u industriji i radnika izvan industrije ($p = 0.00.$) Dobijena je i značajna povezanost između utjecaja buke na agresivno ponašanje radnika prema porodici. Multikorelacijska analiza je pokazala da radnici u bučnom okruženju manifestiraju više agresivno ponašanje koje je povezano sa gubitkom sluha, nervozom, nesanicom, gubitkom koncentracija, i potrebu za samoćom).

7. **Hasanbegović H**, Beha A, Mahmutović E. (2013) Differences of subjective evaluation of profesional orientation between educators and deaf people, Cahiers des sciences naturelles, Revistas Academicas, Vol 22, No. 5; (2-14) Mexico.

(U radu je prezentirano istraživanje stavova gluhih osoba i prosvjetno-pedagoških radnika o provođenju profesionalne orijentacije gluhih. Cilj rada bio je utvrditi efikasnost provođenja profesionalne orijentacije gluhih, kroz procjenu stavova gluhih osoba i prosvjetno-pedagoških radnika, s pretpostavkom da nema značajnih razlika u stavovima ove dvije skupine ispitanika. Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 86 ispitanika, podijeljen, radi utvrđivanja razlika, na dva subuzorka. Prvi subuzorak činili su gluhi ispitanici ($n=47$), koji su završili profesionalno osposobljavanje, a drugi subuzorak su činili prosvjetno-pedagoški radnici ($n=39$), koji su direktno uključeni u proces donošenja odluka o izboru zanimanja. Za istraživanje je korišten anketni upitnik kreiran za ispitivanje stavova o profesionalnoj orijentaciji gluhih. U obradi podataka primijenjena je deskriptivna i diskriminacijska analiza. Rezultati istraživanja pokazali su da postoje statistički značajne razlike u stavovima između dva subuzorka ispitanika. Najizraženije razlike se odnose na mišljenje da izbor zanimanja gluhih nije baziran na adekvatnoj profesionalnoj informisanosti i usmjerenju, zadovoljstvu obrazovnim procesima i uticaju stručnosti na zaposlenje).

8. **Hasanbegović H**, Mahmutović E, Beha A. (2013). Forms of hand in sign language in Bosnia and Herzegovina, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Vol 3. Issue 2 (25-29).

(Znak u znakovnom jeziku, ekvivalent za riječ, frazu ili rečenicu u oralno-glasovnom jeziku, može se raščlaniti na jezičke jedinice nižeg nivoa: oblik šake, mjesto artikulacije, vrsta pokreta i orijentacija dlana.

Prvi opis ovih jedinica, koji je do danas prisutan i primjenljiv u Bosni i Hercegovini, dao je Zimmerman 1986. godine, koji je utvrdio 27 oblika šake, dok ostale vrste jedinica nije sistemski razradio, niti opisao. Cilj ovog rada bio je utvrditi eventualno postojanje i drugih oblika šake prisutnih u znakovnom jeziku u BiH. Metodom analize sadržaja, na 425 analiziranih znakova znakovnog jezika u BiH, ustanovljeno je njihovo postojanje, odnosno, otkriveno je i predstavljeno 14 novih oblika šake. Na taj način, potvrđena je opravdanost neophodnog provođenja cjelovitog istraživanja, normiranja i publiciranja znakovnog jezika u BiH, čime bi se obezbijedili uvjeti za njegovo adekvatno učenje i primjenu, kako za gluhe, tako i sve druge koji dolaze u neposredan kontakt s njima).

9. **Hasanbegović H**, Mahmutović E. (2014). Syntax Development in Language Education of Children Who Are Deaf or Hard-of-Hearing by Usage of Modern Technology. Sino-US English Teaching, Vol. 11, No. 5, 307-31 Chicago/US.

(Cilj istraživanja bio je ustanoviti razvijenost sintakse u jezičkom razvoju gluhe djece, podučavane upotrebom novih, dinamičnih jezičkih sadržaja uz pomoć računara. Istraživanje je rađeno na uzorku od 70 gluhih učenika, uzrasta od 7-17 godina. Za procjenu jezičnog razvoja bile su primjenjene varijable: ukupan broj svih korištenih riječi, ukupan broj različito korištenih riječi, pravilni iskazi i nepravilni iskazi ispitanika. Izračunati su osnovni statistički parametri na osnovu kojih se vidjelo da je eksperimentalni program, računarskog podučavanja gluhe djece, dao bolje rezultate kod razvoja sintaksičkih strukturama jezika. Kanoničkom diskriminacijskom analizom utvrđena je statistički značajna razlika u postignućima, na primjenjenim varijablama za procjenu jezičkog razvoja, između kontrolne i eksperimentalne grupe, na nivou statističke značajnosti od $p=0.000$. Rezultati pokazuju značajan napredak eksperimentalne grupe na varijablama koje su ključne za jezični razvoj. Dinamični računarski programski sadržaji, kojim su bili stimulirani ispitanici eksperimentalne skupine, doprinose boljoj jezičkoj kompetenciji gluhe djece).

10. **Hasanbegović H**. (2014) Effects abilities motion in space of children who are Deaf or hard-of-hearing, without use of eyesight, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 4. Issue 3 (04-10)

(U ovom radu se istražuje znanje o upotrebi ekstremiteta tijela i tijela u prostoru od strane djece koja su gluha ili teško nagluha. Korišten je slučajni uzorak od 60 ispitanika kronološke dobi od 6 do 8 godina. Eksperimentalna grupa je bila sastavljena od 30 ispitanika učenika koji su gluhi ili teško nagluhi, oba spola i koji pohađaju školu u Sarajevu (Bosna i Hercegovina). Kontrolna grupa je izabrana od 30 čujućih ispitanika učenika oba spola koji se kronološki poklapaju sa učesnicima u eksperimentalnoj grupi. Instrumenti za mjerenje kreirani su radi analize kvantitativnih podataka.

Rezultati su pokazali značajne razlike između grupa ($F = 23,08$ $p = 0.00$). Djeca koja su gluha ili teško nagluha pokazala su znatno slabije znanje u percepciji pokreta tijela).

11. Maćešić-Petrović D, Kovačević J, **Hasanbegović H.** (2015) Intellectual disabilities: cognition and behavior - strategy of education and treatment, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 5. Issue 1 (04-13)

(Ovaj rad se bavi različitim aspektima praktične intervencije u odnosu na obrazovanje i rehabilitaciju djece sa intelektualnim teškoćama koja se odvija u školama ili drugim postavkama rehabilitacije. Navedeni pristup je zasnovan na konceptu „Bruner“, tzv nauka rasta koji uključuje i specijalno obrazovanje i rehabilitaciju. Fokus je na teorijskoj, dijagnostičkoj i rehabilitacijskoj strategiji, zasnovanoj na implementaciji obrazovnih tretmana i aktivnosti sa ovom populacijom djece. U svjetlu primijenjenih istraživanja pokušavamo da definišemo intervencije u obrazovanju i rehabilitaciji djece s blagim intelektualnim teškoćama. Uzorak je formiran od 124 ispitanika u školi s obzirom na njihov kognitivni razvoj i školski uspjeh. Ovi rezultati pokazuju da je neophodno razvijati posebne obrazovne strategije i tretman za ovu djecu).

12. Kovačević J, Jachova Z, **Hasanbegović H**, Žigić V, Maćešić-Petrović D, Kovačević B. (2016) Persons with hearing impairments in europe-social and science perspectives, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 6. Issue 1 (4-14)

(Istraživanje se bavi efektima novog sistema rehabilitacije pomoću pojedinačnih dinamičkih programa kroz računarske tehnologije u edukaciji i rehabilitaciji osoba s oštećenjem sluha. Uzorak uključuje adolescente oba pola s oštećenjem sluha, prosječnih intelektualnih sposobnosti, između 15 i 18 godina kalendarske starosti, koji pohađaju srednju školu stručnog osposobljavanja ($N = 49$). Rezultati ukazuju na značajnu statističku razliku između postignuća ispitanika koji su prošli klasičnu obrazovnu rehabilitaciju i onih čije obrazovanje je na osnovu individualnih dinamičnih programa kroz kompjuterske tehnologije, u korist ovog drugog).

13. **Hasanbegović H**, Čajlaković Kurtalić S, Mahmutović E. (2016) Noise influence on hearing status of users of hearing aids, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 6. Issue 2 (21-26)

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi uzrok i učinak odnosa buke i statusa sluha korisnika slušnih aparata. Pretpostavljalo se da povećan kontinuirani intenzitet buke u urbanim sredinama je rezultirao odlaganju procjene oštećenja sluha u odnosu na dob.

Također, pretpostavljalo se da je lošiji status sluha korisnicima slušnih aparata u gradu, u odnosu na slušni status korisnika slušnog pomagala iz predgrađa. Uzorak (N = 60) sastojao se od osoba oštećena sluha, koji su dobili slušni aparat. Uzorak je nasumično odabranih i podijeljen na dva pod-uzorka, 30 pacijenata iz grada i 30 pacijenata iz predgrađa. Istraživan je nivo intenziteta buke i korisnost slušnih pomagala. Korištena je deskriptivna analiza i testiranje razlika T - test i Mann Whitney U test, sa izabranim nivoima statističke značajnosti od 0.05. Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika u prevalenciji korisnika slušnih aparata u gradskim i prigradskim područjima, u odnosu na dob ispitanika. Stanovništvo gradskih naselja su vjerojatno navikli da komuniciraju na višem nivou intenziteta socio-glasovne komunikacije, a time i kasnije u životu primijete gubitka sluha, a kasnije se pojavljuje i dijagnoza. Rezultati gubitaka sluha i postotak gubitka sluha po Fowler-Sabine-u, u kliničkom smislu, pokazali su blage razlike, uz nešto nepovoljan status sluha kod gradskih ispitanika, u odnosu na broj stanovnika. Nije potvrđena statistička značajnost tih razlika, te se samo djelomično može tvrditi da povećanje intenziteta buke u urbanim područjima rezultira u promjenama slušnog statusa kao i pomoći slušnih pomagala u odnosu na korisnike slušnih aparata stanovnika grada i predgrađa).

Stručni radovi objavljeni u indeksiranim časopisima

1. Mahmutović E, **Hasanbegović H.** (2014). Forms of hand in sign language in Bosnia and Herzegovina – practical examples, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 4. Issue 3.

(U radu je dat ilustrativni prikaz 14 novootkrivenih oblika šake u znakovnom jeziku (ZJ) u BiH, te po jedan fotografski prikaz znakova u kojima je taj oblik šake zastupljen. Cilj rada bio je vizualizirati novootkrivene oblike šake radi osiguranja njihove adekvatne praktične primjene u svakodnevnoj komunikaciji gluhih, te različitog poučavanjima o znakovnom jeziku i budućih znanstvenih analiza. S obzirom da je analizom sadržaja u radu obuhvaćeno svega 425 znakova ZJ u BiH, može se zaključiti da bi buduća linvistička istraživanja, pored ostalih rezultata u cilju njegove standardizacije, mogla otkriti još novih oblike šake).

2. **Hasanbegović H.** (2014) Resonance Theory of Hearing, Journal for interdisciplinary studies HUMAN, Institute for Human Rehabilitation, Vol. 4. Issue 1 (52-53).

(Procesi slušanja zvukova i govora nisu još dovoljno objašnjeni, a samim tim i rehabilitacijska audiologija se kontinuirano suočava s praktičnim problemima u rehabilitaciji sluha i govora u djece sa teškim oštećenjem sluha. Uspjeh u slušanju sa djecom koji su implantirani kohlearnim aparatom, može ukazivati na rezonancijski problem, a ne problem nervnih ćelija, kao što se tvrdi danas. Ovaj rad predstavlja novu teoriju (teorija rezonancije rehabilitacije), što ukazuje na to da je problem slušajući zvukove gluhe djece rezonancijski problem).

Naučni radovi objavljeni u zbornicima (kongresi, simpozijumi)

1. **Hasanbegović H**, Mahmutović E, Beha A. (2011). Profesionalna rehabilitacija gluhih osoba u Bosni i Hercegovini (socijalne i demografske karakteristike), (sažetak), II Međunarodna naučno-stručna konferencija „Interdisciplinarni pristup razvoja modela profesionalne rehabilitacije" Brčko-BiH, 10-12. 11. 2011.

(Izvršena je retrospektivna analiza dokumentacije osoba s težim i teškim oštećenjima sluha u centarima socijalne zaštite, zavodima za zapošljavanje na prostoru Bosne i Hercegovine. Analiziran je period od 40 godina. Uzorak je činilo 1044 teže nagluhih i gluhih ispitanika oba spola, od kojih su 455 prijavljeni u zavodima za zapošljavanje, koji pripadaju kategoriji radnoaktivnog stanovništva, a 589 ispitanika su evidentirani kod centara socijalne zaštite i primaju socijalnu pomoć kroz novčana davanja u iznosu od 102 KM (50 eura) mjesečno. Istraživanje je provedeno metodom analize sadržaja. Za evidentiranje prikupljenih podataka korišten je „Evidencijski list o edukacijskom i društveno-pravnom položaju osoba oštećena sluha“, izrađen za potrebe Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Cilj istraživanja, bio je utvrditi uticaj oštećenja sluha na socijalno-pravni položaj ovih osoba. U radu je korištena deskriptivna analiza, a rezultati su pokazali da su gluhe i teško nagluhe osobe uglavnom nezaposlene, i da se općenito rijetko zapošljavaju, te da u najvećem procentu ostvaruju pravo na socijalnu zaštitu (novčana davanja). Također je ustanovljeno da preko 80% odraslih osoba s oštećenim sluhom, nakon edukacije i profesionalne rehabilitacije, nije prošao postupak procjene radne sposobnosti, da bi se utvrdilo da li postoji potpuna, umanjena ili ograničena sposobnost za obavljanje određene djelatnosti. Ovo ukazuje na činjenicu, da odgovorne službe nisu izvršile evaluaciju profesionalne rehabilitacije, što rezultira socijalnoj diskriminaciji populacije. Na osnovu ovih rezultata, neophodno je temeljito istražiti cjelokupan proces edukacije, proces profesionalne rehabilitacije i primjenu zakonskih propisa, kako bi se tačno ustanovili uzroci ovakvog socijalno-pravnog položaja osoba s oštećenim sluhom).

2. **Hasanbegović H**, Mehmedinović S. (2012) Distiktivne karakteristike gluhih i čujućih ispitanika u motoričkim vještinama. 5 Međunarodni simpozijum „Sport i zdravlje“ Univerzitet u Tuzli, Fakultet za tjelesni odgoj i sport.

(Cilj Ovog istraživanja je bio utvrditi da li postoji razlika u motoričkim vještinama Između gluhe i čujuće populacije djece. Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 98 ispitanika sačinjen od dva subuzorka gluhe i čujuće populacije djece. Prvi subuzorak činila su gluha djeca osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, koji su obuhvaćeni Edukacijsko-rehabilitacijskim tretmanom u Centru za vaspitanje, obrazovanje i rehabilitaciju slušno oštećene djece u Tuzli (N = 29).

Drugi subuzorak je formiran od čujuće djece osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, odabran metodom slučajnog izbora (N=69). U svrhu istraživanja korišten je prvi subtest "Procjena motoričkih vještina" mjernog instrumenta pod nazivom "Test za procjenu antropoloških karakteristika (pokretljivosti ekstremiteta), motoričkih sposobnosti i vještina" (TAMV). Prvi subtest "Procjena motoričkih vještina", sastoji se iz slijedećih varijabli: manipulacija predmetom, manipulacija loptom nedominantnom rukom, manipulacija loptom dominantnom rukom i sa obje ruke, specifična manipulacija loptom nedominantnom rukom i preciznost kotrljanjem. Podaci istraživanja obrađeni su metodom parametrijske i neparametrijske statistike. Izračunate su mjere centralne tendencije i mjere disperzije, te je izvršeno tabelarno prikazivanje rezultata. U svrhu provjere postavljenog cilja korištena je univarijatna analiza varijance. Podaci su obrađeni u statističkom paketu SPSS 16. za Windows. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da su kod gluhe djece zbog auditornih vježbi zapostavljene motoričke vještine koje zahtijevaju dobru kontrolu malih mišića, te zapostavljene su fizičke aktivnosti koje zahtijevaju visok stepen preciznosti pokreta rukama. Stoga je neophodno u radu sa ovom populacijom djece poboljšati i kreirati program fizičkog vaspitanja koji će biti usmjereni na poboljšanje okulomotorne koordinacije).

Doprinos u podizanju nastavnog, naučno-istraživačkog kadra

Dr.sc. Husnija Hasanbegović, od izbora u zvanje *vanredni profesor*, bio je *mentor* kandidatima za izradu *magistarskih radova* sa sljedećim temama:

1. Mr.sc. Admira Beha, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirala 23.08.2011. Tema magistarskog rada: "Profesionalna orijentacija gluhih u Bosni i Hercegovini",
2. Mr.sc. Nedim Muftić, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 29.09.2012. Tema magistarskog rada: "Komparativna analiza pisanog oblika izražavanja djece sa govorno-jezičkim smetnjama i slušno oštećene djece",
3. Mr.sc. Adi Dlug, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 22.10.2012. Tema magistarskog rada: "Kognitivna spaciocepcija gluhe djece",
4. Mr.sc. Romana Halilović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirala 18.10.2013. Tema magistarskog rada: "Strukturalne inverzije u elektronskoj komunikaciji gluhe djece",
5. Mr.sc. Marinko Tomić, dipl. defektolog - surdoaudiolog, magistrirao 11.07.2016. Tema magistarskog rada: "Kvalitativne karakteristike upotrebne valjanosti slušnih aparata kod nagluhih osoba u Brčko distriktu",
6. Mr.sc. Sanela Čajlaković Kurtalić, dipl.defektolog - surdoaudiolog, magistrirala 05.10.2016. Tema magistarskog rada: „Povezanost intenziteta buke gradskih naselja sa frekvencijom i slušnim statusom korisnika slušnih pomagala“.

Dr.sc. Husnija Hasanbegović, od izbora u zvanje *vanredni profesor*, bio je *mentor* kandidatima za izradu *doktorskih disertacija* sa sljedećim temama:

1. Dr.sc. Esad Mahmutović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, odbranio je doktorsku disertaciju 28.01.2015. godine na temu: "Dijagnostički programi u rehabilitaciji slušanja i govora",
2. Dr.sc. Naim Salkić, dipl.defektolog - surdoaudiolog, odbranio je doktorsku disertaciju 20.01.2015. godine na temu: "Sadržajno razumijevanje pisanog oblika komunikacije gluhe djece",
3. Dr.sc. Sadik Ahmetović, dipl.defektolog - surdoaudiolog, odbranio je doktorsku disertaciju 28.11.2014. godine na temu: "Edukacijska evaluacija u tretmanu gluhe djece".

Doprinos razvoju i afirmaciji naučne i stručne oblasti

Istraživanja Dr.sc. Husnije Hasanbegović na području Audiologije, imaju izravni doprinos u razvoju i afirmaciji naučne i stručne oblasti. Za naučno istraživački rad, kandidat je tokom karijere dobijao različita priznanja i nagrade, zbog osobnog doprinosa za osobe s oštećenim sluhom. Programirao je pismo za gluhe na računaru, kojega gluhe osobe mogu koristiti i upotrebljavati kao font u svojoj međusobnoj komunikaciji, kao i pomoćno sredstvo u učenju pisma čujućeg okruženja. Programirao je softverski program za učenje jezika, pod nazivom PC&DEAFNES, kojeg gluhe osobe mogu koristiti i u samostalnoj edukaciji na personalnom računaru. Konstruisao je i ponudio rehabilitacijski program za lingvističku edukaciju gluhih, koji su novina i u svijetu. Navedene programe je moguće interpretirati na različite i jednostavne načine u edukaciji kroz individualni i grupni pristup a koji su prilagođeni i primjereni za lingvističku edukaciju. Implementacija lingvističkih programa se može provoditi kroz različite oblike; putem suvremene tehnologije (računari, laptopi, videotopovi itd.), kao i putem pisanog, štampanog i slikovnog materijala. Svi programi mogu biti prilagođeni individualnim potrebama slušno oštećenog djeteta, a mogu biti primjenjivani i u grupi (razredu). Ostala priznanja se odnose na doprinos u razvoju edukativnih metoda za djecu oštećenog sluha, a objavio je i metodu koja se danas koristi u centrima za rehabilitaciju nagluhe i gluhe djece pod nazivom „Paradigmatično pragmatična metoda“. Objavio je 9 knjiga i 49 radova iz oblasti izbora, a kao mentor, izveo je 11 magistara i 3 doktora nauka iz uže naučne oblasti i učestvovao u mnogobrojnim komisijama za ocjenu i odbranu magistarskih radova i doktorskih disertacija u zemlji i inostranstvu na teme: „Uticaj neonatalnog slušnog skrining programa na proces rehabilitacije slušanja i govora“ (Tuzla-disertacija); „Determinante diskriminacijskog društvenog i radnog položaja gluhih osoba u Bosni i Hercegovini“ (Tuzla- disertacija); „Motivacija gluhih i teško nagluhih učenika za učenje i akademska postignuća“ (Banja Luka-disertacija);

„Vršnjačko nasilje i njegove posljedice po djecu sa posebnim potrebama“ (Banja Luka-disrtacija); „ Status lica s oštećenjem sluha u opštini Tetovo i Gostivar“ (Skopje-magistarski rad); „Karakteristike pisanog oblika izražavanja djece oštećena sluha“ (Tuzla- magistarski rad); „Dijadohokineza djece sa sekundarnim jezičkim teškoćama“ (Tuzla- magistarski rad). Bio je Voditelj 6 naučno-istraživačkih projekata od značaja za BiH iz oblasti izbora, a učestvovao je i kao istraživač u različitim projektima na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu. Više puta je citiran u različitim publikacijama za naučni doprinos u edukaciji i rehabilitaciji gluhe i nagluhe populacije i više puta je medijski predstavljan za ostvarene rezultate.

Aktivno sudjelovanje na naučnim i stručnim skupovima

Dr.sc. Husnija Hasanbegović je od posljednjeg izbora prisustvovao i aktivno učestvovao u svojstvu predavača na više naučnih i stručnih konferencija u zemlji i inostranstvu: I „Međunarodna konferencija o podučavanju jezika i primijenjenu lingvistiku“ (*I International Conference on „Foreign Language Teaching and Applied Linguistics“*, Sarajevo); II Međunarodna konferencija, interdisciplinarni pristup razvoju profesionalne rehabilitacije (*II International conference, Interdisciplinary approach to the development of vocational rehabilitation-Brčko*); V Međunarodni simpozijum „Sport i zdravlje“ (*V Internacional Symposium „Sport and health“*, Tuzla); „Edukacija i rehabilitacija osoba sa razvojnim teškoćama“, Sarajevo; „Oslobađanje i poticanje kreativnih potencijala kod nastavnika“, Albanija/Drač; „Kreativnost u nastavi“, Budimpešta; „Inkluzija djece i omladine sa poteškoćama u učenju“, Olovo. Pohađao je proširene treninge na temu pripreme izvještaja samoocjenjivanja za studijske programe na osnovu kriterija i indikatora za evaluaciju i akreditaciju studijskih programa u BiH (*attended extended trainings on particularly on topic preparation of self assessment reports for study programs based on criteria and indicators for evaluation and accreditation of study programs in BiH*).

Učešće u naučno- istraživačkim projektima

Dr. sc. Husnija Hasanbegović, od posljednjeg izbora u zvanje vanrednog profesora, bio je Voditelj projekta „Unaprijeđenje evaluacije u profesionalnoj orijentaciji i osposobljavanju gluhih učenikau Bosni i Hercegovini“ (potpisan od strane Federalanog ministarstva obrazovanja i nauke od 17.01.2012 godine, koga zastupa ministar Damir Mašić i Univerziteta u Tuzli, koga zastupa prof.dr. Enver Halilović, rektor“.

Cilj ovog istraživačkog projekta je bio ispitati osnovne evaluacijske karakteristike za procjenu znanja i vještina gluhe djece završnih razreda u školama na području Bosne i Hercegovine, radi otkrivanja uzroka lošeg izbora zanimanja i zapošljavanja.

Parcijalni cilj je bio davanje smjernica i uputstava relevantnim institucijama i pojedincima za otklanjanje utvrđenih nedostataka. U skladu sa ciljem postavljeni su sledeći zadaci: Ispitati uspjeh tokom školovanja u centrima i školama gdje su gluhe osobe završile edukaciju analizom pedagoške dokumentacije; Ispitati način i efekte evaluacije uspjeha gluhe djece u centrima; Analizirati uspjeh pojedinih nastavnih predmeta, te ih u skladu sa rezultatima uporediti sa njihovim profesionalnim usmjerenjem; Ispitati kadrovsku strukturu komisija za profesionalnu orijentaciju i osposobljavanje gluhih osoba u svim ustanovama koje se bave ovom problematikom, te utvrditi način profesionalnog informisanja i usmjeravanja gluhih osoba i ispitati potrebu edukatora-nastavnika za dodatnim stručnim usavršavanjem za evaluaciju postignuća u učenju kod gluhe djece.

NASTAVNO-PEDAGOŠKI RAD

Husnija Hasanbegović je u zvanje *asistenta* za užu naučnu oblast „Surdoaudiologija“ na Defektološkom fakultetu Univerziteta u Tuzli, izabran 21.07. 2000. godine. Magistrirao je 2003. godine, a u zvanje *višeg asistenta* izabran je 09.02. 2004. godine. U saradničkom zvanju asistenta i višeg asistenta, izvodio je laboratorijske vježbe na nastavnim predmetima: Opća surdoaudiologija, Klinička surdoaudiologija, Školska surdoaudiologija i Metodika rada sa slušno oštećenim licima. U nastavnom zvanju *docent*, od 2006. do 2011. godine, izvodio je nastavu na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Univerziteta u Tuzli, Odsjek Logopedija i surdoaudiologija, na predmetima: Uvod u surdoaudiologiju, Rehabilitacija slušanja i govora I, Programiranje u rehabilitaciji gluhih, Sistemi komunikacije osoba oštećena sluha, Jezički razvoj osoba oštećena sluha, Surdoaudiološka protetika, Profesionalno osposobljavanje osoba oštećena sluha i govora, Višestruke teškoće osoba oštećena sluha, Metodika rada sa slušno oštećenim licima i Neverbalna komunikacija. Na postdiplomskom studiju školske 2008/09 izvodio je nastavu na predmetima: Metodologija naučno-istraživačkog rada, Nove tehnologije u rehabilitaciji gluhih i nagluhih osoba, Jezički razvoj gluhih i nagluhih, Kulturološke karakteristike osoba oštećenog sluha i Uvod u znakovni jezik, a školske 2009/10. godine, bio je Voditelj postdiplomskog studija na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Univerziteta u Tuzli i izvodio nastavu na predmetu Metodologija naučno-istraživačkog rada.

U nastavnom zvanju *vanredni profesor*, od 2011. do 2017. godine, izvodio je nastavu na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Univerziteta u Tuzli, Odsjek Logopedija i Audiologija, na predmetima: Uvod u audiologiju, Rehabilitacijska audiologija I i Rehabilitacijska audiologija II, Programiranje u rehabilitaciji gluhih, Sistemi komunikacije osoba oštećena sluha, Bilingvizam, Audiološka protetika, Profesionalno osposobljavanje osoba oštećena sluha i govora, a na drugom ciklusu studija, predavao je predmete: Kognitivna rehabilitacija, Industrijska audiologija i Metodologija naučno istraživačkog rada. Kontinuirano je učestvovao u mnogobrojnim komisijama za ocjenu i odbranu magistarskih radova i doktorskih disertacija u zemlji i inostranstvu.

Naučno-nastavno vijeće Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, na sjednici održanoj 23.02.2017. godine, donijelo je Odluku broj: 02/2-1091/17-4. o imenovanju Komisije za pripremanje prijedloga za izbor u naučno-nastavno zvanje **redovnog profesora** za užu naučnu oblast „Audiologija“ u sastavu:

Dr. sc. Jasmina Kovačević, redovni profesor, uža naučna oblast "Specijalna edukacija i rehabilitacija u Surdoaudiologiji", Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, predsjednik,

Dr. sc. Svetlana Slavnić, redovni profesor, uža naučna oblast "Surdoaudiologija", Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, član,

Dr. sc. Zora Jachova, redovni profesor, na nastavnim predmetima: surdoaudiologija, rani tretman, metodika, defektologija, logopedija, znakovni jezik, vizualna percepcija govora, komunikacija sa licima oštećenog sluha, Filozofski fakultet Univerziteta „Sv. Kiril i Metodij“- Skopje, član.

Naučno-nastavno vijeće Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, na sjednici održanoj 30.03.2017. godine, usvojilo je pozitivan izvještaj Komisije o izboru u zvanje redovni profesor, a Senat Univerziteta u Tuzli na sjednici održanoj 12.04. 2017 godine, donio je Odluku da se Dr.sc. Husnija Hasanbegović izabere u zvanje **redovni profesor za užu naučnu oblast Audiologija**.

Dr. Husnija Hasanbegović je osnivač naučne asocijacije „Institut za humanu rehabilitaciju“ i naučnog internacionalnog časopisa „Human Research in rehabilitation“, koji je indeksiran u preko 20 biblioteka širom svijeta.